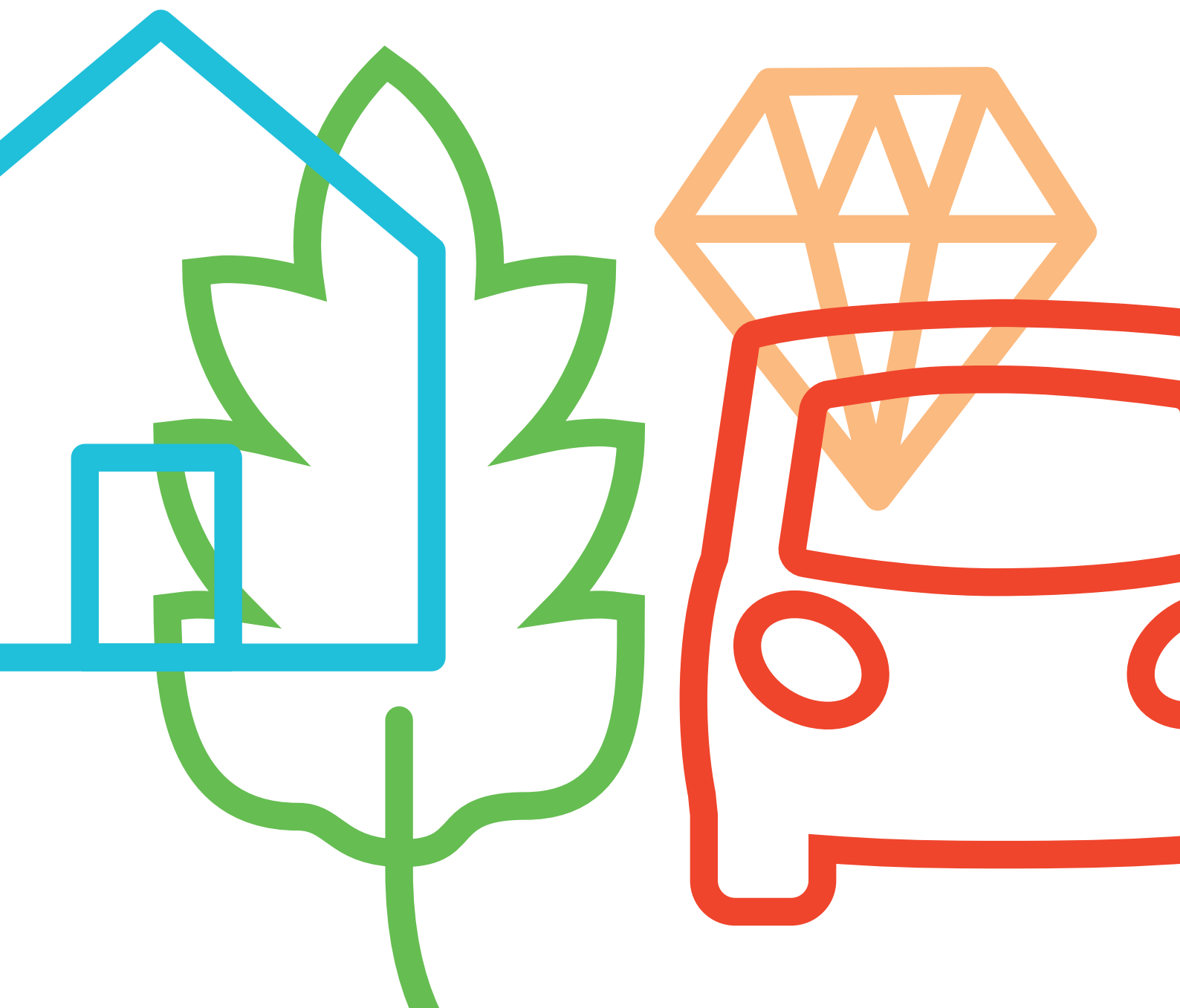

Prognoza majątku

– jak demografia
zmieni aktywa Polaków

Kluczowe wnioski

W ciągu najbliższych kilkunastu lat nastąpi rewolucja majątkowa. Pokolenie starszych Polaków, którzy wzbogacili się podczas transformacji gospodarczej, będzie przekazywać zgromadzone majątki swoim dzieciom. Demografia sprawi, że pokolenie dziesiętnych 25-55 latków stanie się bogatsze średnio o kilkaset tysięcy złotych.

W 2015 r. majątek netto przeciętnej rodziny wyniósł 441 tys. zł. Ponad połowę wartego 6,5 bln zł (364 proc. PKB) majątku Polaków stanowią domy i mieszkania. Własny lokal – o przeciętnej wartości 372 tys. zł – ma ponad trzy czwarte rodzin. Zaskakująco wysoki jest udział przedsiębiorstw – stanowią 14 proc. majątku. Firmę ma 16 proc. gospodarstw domowych, a jej średnia wartość to blisko 350 tys. zł. Taki sam udział w majątku mają też aktywa finansowe. Ma je 89 proc. gospodarstw domowych, z czego największą część stanowią depozyty o przeciętnej wartości 16,2 tys. zł.

Całkowity majątek Polaków wzrośnie o 70 proc. do 2040 r. Prognozujemy, że między 2015 a 2040 r. majątek netto wzrośnie w ujęciu nominalnym trzykrotnie z 6 do 18 bln zł, co oznacza, że nawet po skorygowaniu o inflację będzie on o 70 proc. wyższy niż obecnie. Jeszcze szybciej będzie przyrastać wartość majątku brutto, a to za sprawą finansowania zakupów nieruchomości mieszkaniowych z kredytów hipotecznych – w badanym okresie łączne zadłużenie wzrośnie czterokrotnie z 0,5 do 2,1 bln zł. W rezultacie wartość wszystkich zgromadzonych aktywów przekroczy w 2040 r. kwotę 20 bln zł. (322 proc. PKB)

Majątek brutto polskiej rodziny wzrośnie z 500 tys. zł do 861 tys. w 2040 r. W kolejnych dekadach Polskę czeka rewolucja majątkowa – średni roczny przyrost majątku gospodarstwa domowego będzie wynosić 8 tys. zł w latach 20., a w latach 30. już ponad 20 tys. zł. Będzie to rezultat starzenia się społeczeństwa, które spowoduje spadek liczby rodzin od 2030 r.

W latach 2016-2020 Polacy będą dziedziczyć 67 mld zł rocznie. Co więcej, procesy demograficzne spowodują wzrost wartości spadków otrzymywanych przez Polaków. Znikać będzie coraz więcej i coraz bogatszych gospodarstw domowych, co spowoduje prawie trzykrotny wzrost wartości spadków do 167 mld zł rocznie w 2040 r. i to po skorygowaniu o zmiany cen. W sumie między 2016 a 2040 r. gospodarstwa domowe odziedziczą aż 2,7 bln zł w cenach stałych.

Najważniejszą składową budowy majątku Polaków będą oszczędności. W całym badanym okresie sięgną kwoty 1,8 bln zł i to już po potrąceniu płatności za raty zaciągniętych kredytów. Co ciekawe, to właśnie wzrost zadłużenia będzie jednym z głównych czynników stopniowo obniżających realne tempo akumulacji majątku – z 3 proc. w 2020 r. do 2 proc. rocznie w 2040 r. O ile

w 2020 r. łączna wartość płatności rat odsetkowych wyniesie 25 mld zł to w 2040 r. wzrośnie realnie do 52 mld zł.

Rewolucja majątkowa zwiększy udział aktywów finansowych w majątku. Przyrost liczby i wartości spadków będzie główną przyczyną równoczesnego przyspieszenia wzrostu gromadzonych oszczędności finansowych i spadku udziału nieruchomości mieszkaniowych w portfelach aktywów z 60,1 proc. w 2020 r. do 57,4 proc. w 2040 r. Złoży się na to wzrost wartości dziedziczonych aktywów finansowych z 9 mld zł w 2016 r. do 23 mld zł w 2040 r.

Spadkobiercy sprzedadzą 25,5 proc. dziedziczonego majątku. Pozyskają w ten sposób 680 mld zł, z czego: 367 mld zł przeznaczą na zakup innych aktywów – głównie nieruchomości, 187 mld zł pójdzie na spłatę zadłużenia – zarówno odziedziczonego, jak i własnego, a 126 mld zł na konsumpcję. Co ważne, wartość sprzedanych nieruchomości będzie większa niż wartość sprzedanych aktywów finansowych, co dodatkowo przełoży się na zmianę struktury majątku Polaków.

Kluczowym problemem stanie się sukcesja w firmach rodzinnych. Udział dziedziczonego majątku ulokowanego w przedsiębiorstwach wzrośnie ponad dwukrotnie z 5,5 do 11,4 proc. całości spadku. Co prawda częściowo sukcesja nastąpi już w momencie przechodzenia na emeryturę pokolenia rodziców i będzie elementem darowizny poprzedzającej spadek, ale wymusi na spadkobiercach podjęcie decyzji czy kontynuują działalność rodziców. W sumie problem sukcesji będzie dotyczył firm wyceńnianych na 223 mld zł.

Większość Polaków spodziewa się otrzymać mieszkanie lub dom. Według badania ankietowego przeprowadzonego przez IQS na zlecenie BZ WBK 64 proc. Polaków prognozuje, że w spadku lub darowiznie otrzyma nieruchomość mieszkaniową. Kolejne 36 proc. myśli że otrzyma gotówkę, 28 proc. że dostanie ziemię rolną, 16 proc. że otrzyma działkę rekreacyjną, a 8 proc. że dom letniskowy. Papiery wartościowe spodziewa się odziedziczyć 7 proc. Polaków.

Polacy zostaną zaskoczeni rewolucją majątkową. W swoich planach finansowych 26 proc. osób uwzględni spadek lub darowiznę, które może otrzymać od rodziny. Co więcej, ci którzy oczekują takiego transferu niedoszacowują jego wysokości – średni spodziewany spadek lub darowizna to około 200 tys. zł wobec szacowanych przez nas 362 tys. zł w 2016 r., ponad 400 tys. zł w 2020 r. i blisko 800 tys. zł w 2040 r. Równocześnie, największa część respondentów spodziewa się otrzymać transfer w perspektywie najbliższej dekady, a prawdziwa rewolucja majątkowa nastąpi dopiero po 2030 r.

AUTORZY

dr Adam Czerniak

Główny ekonomista

(+48) 22 436 73 15

a.czerniak@politykainsight.pl

Piotr Arak

Główny badacz

(+48) 22 436 73 17

p.arak@politykainsight.pl

REDAKCJA

Marcin Bąba

PROJEKT GRAFICZNY

Ilya Navumenka

Anna Olczak

Bank Zachodni WBK

 Grupa Santander

Niniejszy raport powstał na zamówienie Banku Zachodniego WBK S.A.
Jest on bezstronny i obiektywny, a zleceniodawca nie miał wpływu na tezy
ani wymowę opracowania.

**POLITYKA
INSIGHT**

POLITYKA INSIGHT jest wiodącym centrum analiz polityczno-gospodarczych w Polsce i wydawcą codziennego serwisu, skierowanego do decydentów w polityce, biznesie i dyplomacji. W ramach PI RESEARCH wykonujemy badania ilościowe i jakościowe na zlecenie klientów, przygotowujemy analizy na użytek wewnętrzny, a także briefujemy zarządy firm na temat aktualnej sytuacji polityczno-gospodarczej w Polsce. www.research.politykainsight.pl

Spis treści

Jaki jest majątek Polaków **5**

O ile wzrośnie majątek Polaków **10**

Jak będzie zmieniał się majątek Polaków **12**

W latach 30. nastąpi majątkowa rewolucja **15**

Co złoży się na wzrost majątku **18**

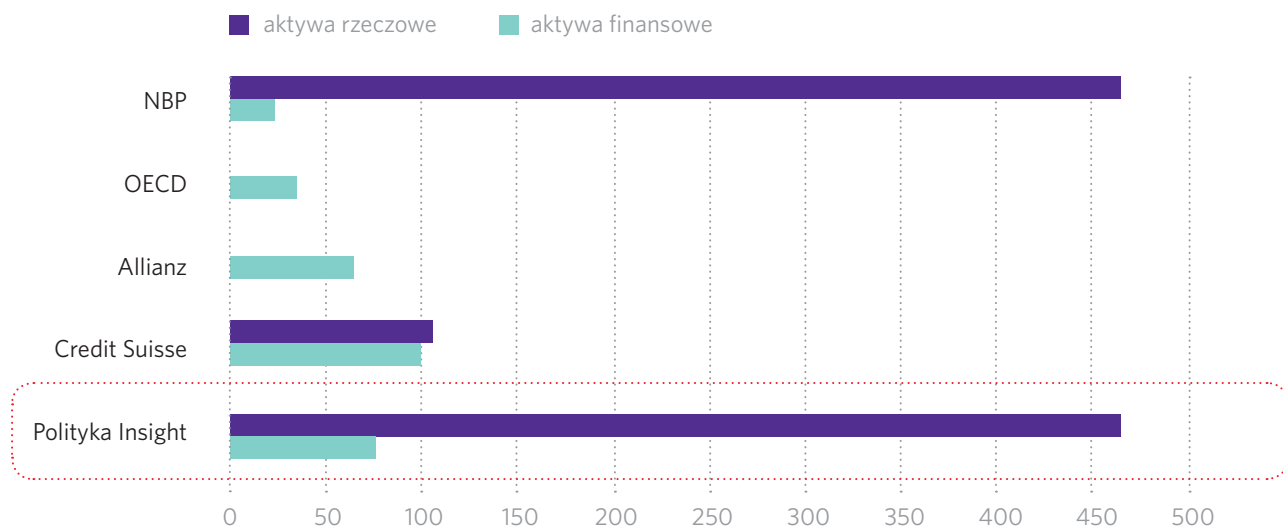
Darowizny i spadki w ostatnich pięciu latach **20**

Jakich darowizn i spadków oczekują Polacy **22**

Jakie oczekiwania majątkowe mają osoby zamożne **25**

Jaki jest majątek Polaków

SZACUNKI MAJĄTKU POLAKÓW W PRZELICZENIU NA GOSPODARSTWO DOMOWE WEDŁUG RÓŻNYCH INSTYTUCJI (TYS. ZŁ)

MAJĄTEK NETTO POLAKÓW WEDŁUG CREDIT SUISSE

246
mld dol.
w 2000 r.

739
mld dol.
w 2015 r.

Wartość majątku jest jedną z najważniejszych wielkości makroekonomicznych i równocześnie jedną z trudniejszych do oszacowania, zwłaszcza dla Polski i innych krajów regionu. Nie ma bowiem wiarygodnych danych statystycznych na temat wyceny aktywów rzeczowych – ruchomości i nieruchomości – będących własnością Polaków. Z kolei deklaracje respondentów badań ankietowych, czyli jedyna alternatywna metoda pomiaru majątku, są obciążone wieloma błędami. Zdecydowanie łatwiejszy do oszacowania jest majątek finansowy, czyli wartość depozytów, akcji, obligacji czy udziałów w funduszach inwestycyjnych, ale i w ich przypadku trudno jest określić, jaka część instrumentów należy bezpośrednio i pośrednio – poprzez mikroprzedsiębiorstwa – do aktywów gospodarstw domowych.

Z powyższych powodów występują bardzo duże rozbieżności pomiędzy szacunkami majątku

Polaków publikowanych przez poszczególne instytucje analityczne. Różnice te są dodatkowo potęgowane rozbieżnościami w prezentacji danych – część instytucji podaje wartość majątku w dolarach, część w przeliczeniu na jednego mieszkańca lub jedną osobę dorosłą, a część w przeliczeniu na gospodarstwo domowe. Ta ostatnia klasyfikacja jest w naszej ocenie najlepsza, ponieważ pozwala uniknąć trudności w określeniu rozdziału majątku wśród małżeństw i rodzin wielopokoleniowych. Dlatego też przeliczyliśmy szacunki najważniejszych instytucji według tej metody i porównaliśmy ze sobą.

Z zestawienia wynika, że NBP ma najwyższy szacunek majątku rzeczowego, a najniższy majątku finansowego. Z kolei Credit Suisse prawdopodobnie niedoszacowuje wartości nieruchomości gospodarstw domowych, natomiast przeszacowuje wartość ich aktywów finansowych. Pozostałe instytucje badają tylko majątek finansowy, a ich szacunki mieszczą się w przedziale między wartościami podawanymi przez NBP a Credit Suisse.

Bazując na wynikach tych instytucji publicznych, wadach i zaletach stosowanych przez nich metod oraz ogólnodostępnych danych makroekonomicznych opracowaliśmy własne szacunki majątku Polaków. Opis zastosowanej metod i podstawowe założenia makroekonomiczne znajdują się w aneksie, natomiast na kolejnych stronach omówiliśmy szczegółowo wyniki oszacowań.

MAJĄTEK OGÓŁEM

PRZECIĘTNA WARTOŚĆ MAJĄTKU
NA GOSPODARSTWO DOMOWE

MAJĄTEK NETTO*
441 TYS. ZŁ

ZADŁUŻENIE
106 TYS. ZŁ

Majątek brutto
500 tys. zł

STRUKTURA
MAJĄTKU

średnia wartość danej klasy
aktywów w majątku jednego
gospodarstwa domowego**

379 tys. zł

dom lub mieszkanie
własnościowe

3895 mld zł

355 tys. zł

inna nieruchomość

618 mld zł

241 tys. zł

działalność
gospodarcza

884 mld zł

21 tys. zł

pojazdy

175 mld zł

7 tys. zł

przedmioty
wartościowe

23 mld zł

177 tys. zł

depozyty

663 mld zł

116 tys. zł

fundusze

101 mld zł

87 tys. zł

polisy

80 mld zł

60 tys. zł

akcje

41 mld zł

17 tys. zł

obligacje

16 mld zł

12 tys. zł

pozostałe
należności

15 mld zł

* majątek netto to łączny majątek gospodarstwa domowego pomniejszony o jego zadłużenie

** średnia wyliczona tylko dla gospodarstw, których majątek zawiera dany typ aktywów

AKTYWA RZECZOWE

DOM LUB MIESZKANIE

Ponad połowę wartego 6,5 bln zł (364 proc. PKB) majątku gospodarstw domowych stanowią nieruchomości mieszkaniowe. Własny lokal – o przeciętnej wartości 379 tys. zł – ma ponad trzy czwarte polskich gospodarstw domowych. Łączna wysokość majątku ulokowana w domach i mieszkaniach przekracza dwukrotność polskiego PKB.

INNA NIERUCHOMOŚĆ

Co piąte gospodarstwo domowe posiada też inną nieruchomość – działkę, domek letniskowy, ziemię rolną lub drugie i kolejne mieszkanie. Przeciętna wartość tych aktywów jest jednak zdecydowanie niższa od wartości użytkowanego na stałe lokalu i wynosi 241 tys. zł. W rezultacie w tej klasie aktywów ulokowane jest 9 proc. majątku.

POJAZDY

Samochody, motocykle i inne pojazdy stanowią największą część majątku ruchomego – ma je ponad połowa gospodarstw domowych. Mimo to udział środków transportu w całości majątku wynosi zaledwie 3 proc., co wynika z niskiej średniej wartości jednego pojazdu (21 tys. zł).

PRZEDMIOTY WARTOŚCIOWE

Inaczej niż społeczeństwa zachodnie Polacy nie lokują majątku w przedmioty wartościowe, takie jak obrazy, biżuteria, czy złoto. Co więcej, jedna czwarta gospodarstw domowych, która posiada przedmioty wartościowe, ich łączną wartość z reguły wycenia poniżej 2 tys. zł.

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Zaskakująco wysoki jest udział przedsiębiorstw w ogólnym majątku Polaków – łącznie wyceniane są na 884 mld zł (16 proc. majątku). Przeciętna wartość jednej firmy to 355 tys. zł, czyli prawie tyle co typowy dom lub mieszkanie. Tak wysoki udział wynika z dużej liczby indywidualnych rolników w Polsce.

AKTYWA FINASOWE

DEPOZYTY

Polacy są bardzo zachowawczy przy decyzjach finansowych. Większość z nich odkłada swoje oszczędności na depozytach – składają się one na 72 proc. majątku finansowego gospodarstw domowych. Przeciętna wysokość depozytu to 16,2 tys. zł, ale połowa z oszczędzających nie ma odłożonych w banku więcej niż 5 tys. zł.

JEDNOSTKI FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH

Jeżeli Polacy chcą zainwestować większe sumy, to wybierają zakup jednostek TFI. Decyduje się na to co dwudzieste gospodarstwo domowe, a przeciętna wartość takiej inwestycji wynosi 33,4 tys. zł. W sumie w funduszach Polacy ulokowali ponad 100 mld zł, czyli 2 proc. swojego majątku.

AKCJE

Wbrew obiegowym opiniom Polacy bardzo rzadko decydują się na samodzielny zakup akcji. Tego typu aktywa finansowe ma tylko 3,5 proc. gospodarstw domowych. Ich łączna wartość to 41 mld zł, czyli mniej niż 8 proc. całej kapitalizacji polskich spółek notowanych na GPW.

POLISY

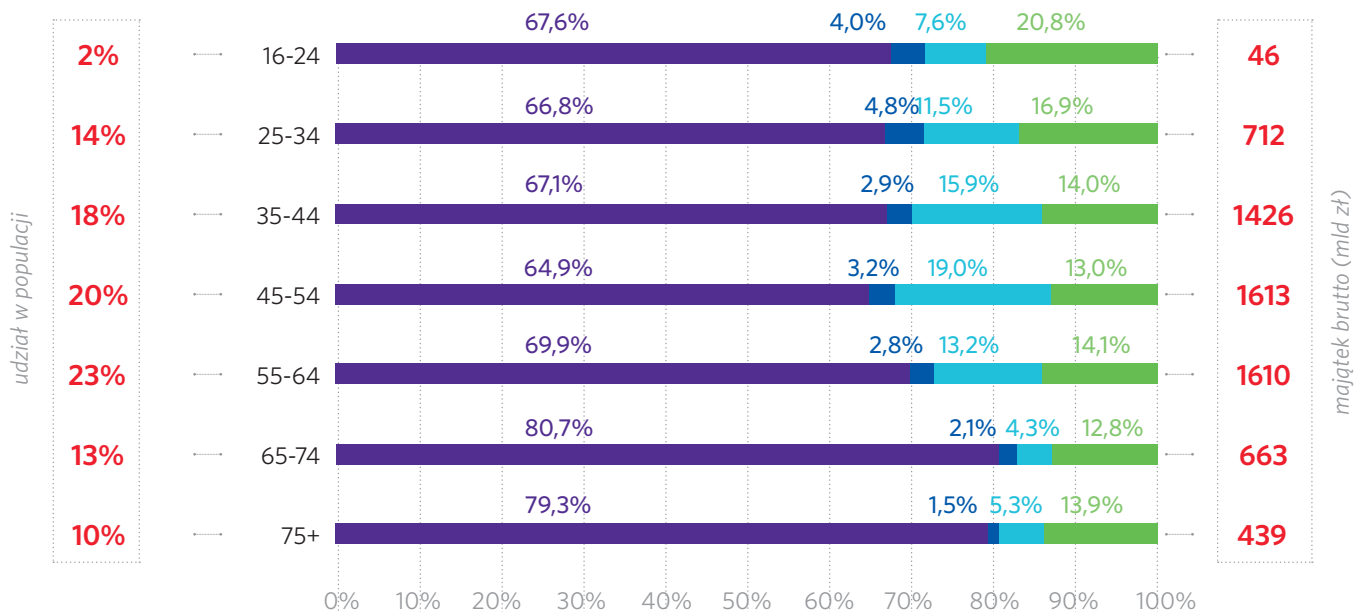
Blisko połowa gospodarstw domowych deklaruje, że co najmniej jeden członek rodziny ma polisę na życie lub oszczędza na emeryturę w III filarze. Jednostkowa wartość tego typu aktywów jest jednak bardzo niska i wynosi średnio 5,7 tys. zł. Zapewne gros tych polis to produkty strukturyzowane.

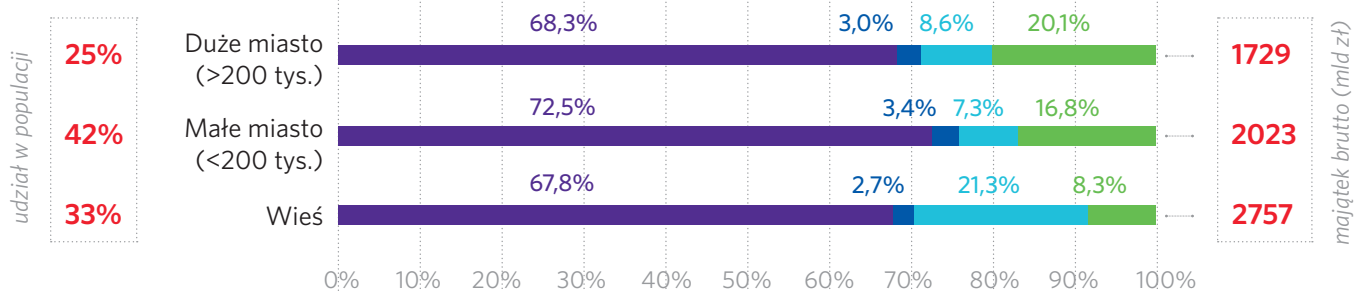
OBLIGACJE I INNE NALEŻNOŚCI

Pozostałe aktywa finansowe stanowią zaledwie 0,2 proc. całego majątku Polaków. Zaliczają się do nich obligacje, gotówka, prywatne umowy pożyczkowe zawierane z dalszymi krewnymi, a także instrumenty pochodne i inne nietypowe papiery wartościowe. W większości przypadków ich jednostkowa wartość nie przekracza 5 tys. zł.

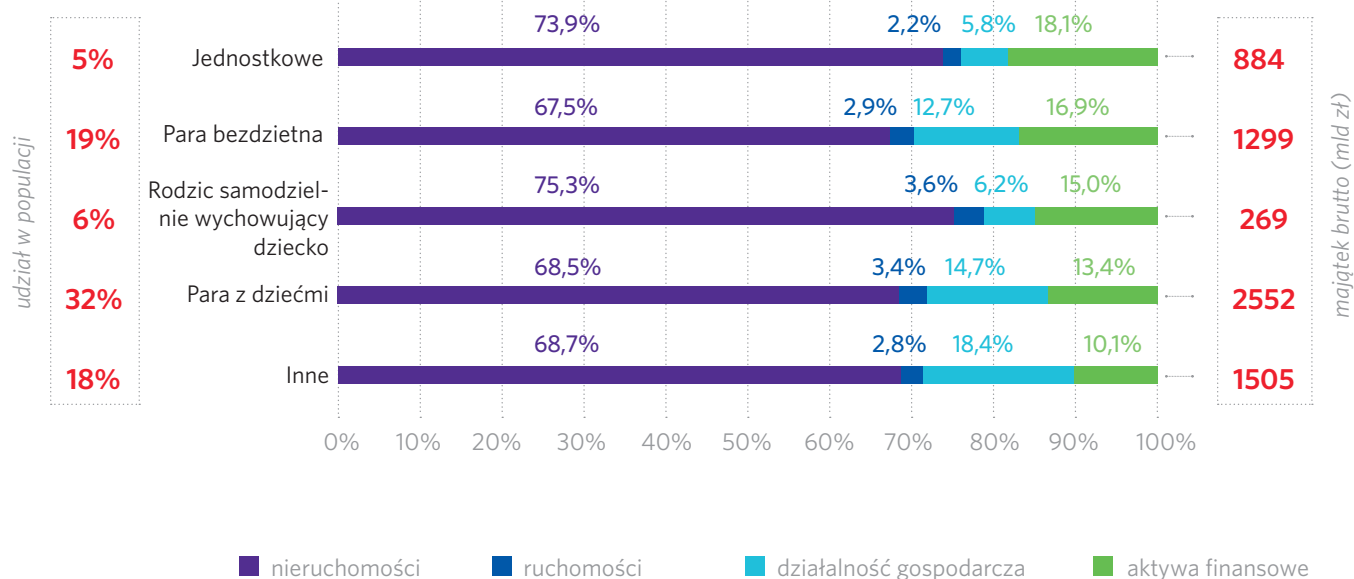
WIEK GŁOWY GOSPODARSTWA DOMOWEGO

MIEJSCE ZAMIESZKANIA

TYP GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Źródło: NBP

Największy majątek mają gospodarstwa domowe osób w wieku 45-54 lata. Zgromadziły one aktywa na łączną kwotę 1,6 bln zł (24,8 proc. majątku ogółem), co daje im przeciętny majątek netto w wysokości 526 tys. zł na gospodarstwo. Grupę tę cechuje najniższy udział nieruchomości w portfelu aktywów (64,8 proc.) i najwyższy udział majątku ulokowanego w przedsiębiorstwach. Wynika to z faktu, że przeciętna wartość nieruchomości mieszkaniowych jest stosunkowo podobna we wszystkich grupach wiekowych, a to co różni poszczególne pokolenia to wartość pozostałych typów aktywów. Widać to dobrze na przykładzie najstarszych gospodarstw, których głowa rodziny

ma więcej niż 65 lat. Mają one największy udział domów i mieszkań w wartości zgromadzonego majątku, a równocześnie najmniejszą średnią wartość nabytych aktywów finansowych.

Warto przy tym zauważyć, że przeciętna wartość majątku spada u najstarszych gospodarstw domowych i wynosi 297 tys. zł w przypadku grupy wiekowej 75+ wobec 451 tys. w grupie 55-64 lata. Wynika to po części z przekazywania części majątku dzieciom w momencie zakładania przez nie rodziny, a po części z mniejszych możliwości akumulacji oszczędności przez osoby ze starszego pokolenia. Okres ich największej produktywności przypadał bowiem na czasy PRL,

kiedy gromadzenie majątku było utrudnione przez niskie dochody i regulacje prawne.

Zgodnie z intuicją, najmniejszy majątek mają najmłodsze gospodarstwa domowe, a jego wartość rośnie wraz z wiekiem głowy rodziny – dla osób poniżej 25. roku życia jego średnia wartość to zaledwie 183 tys. zł wobec 471 tys. zł w grupie wieku 35-44 lata. Większość kumulacji majątku nie odbywa się jednak poprzez gromadzenie oszczędności, ale poprzez otrzymywane darowizny i przyrost zadłużenia – w grupach wieku 25-34 oraz 35-44 lata ponad połowa gospodarstw ma zaciągnięty kredyt w średniej wysokości około 90 tys. zł.

NAJWIĘKSZY MAJĄTEK MAJĄ ROLNICY

Najwięcej majątku zgromadziły gospodarstwa domowe na terenach wiejskich – jego łączna wartość to 2,8 bln zł (42,4 proc. majątku ogółem), co daje średnio aż 604 tys. zł na gospodarstwo. Tak wysoki wynik rolnicy zawdzięczają uwzględnieniu wartości prowadzonego gospodarstwa rolnego w ich

majątku, w tym należących do niego gruntów, budynków gospodarczych i maszyn rolniczych. W rezultacie majątek z działalności gospodarczej stanowi na terenach wiejskich ponad 20 proc. całości zgromadzonych aktywów – blisko trzykrotnie więcej niż w gospodarstwach domowych w małych miastach. Paradok-

salnie najmniej majątku zgromadziły gospodarstwa domowe w dużych miastach (1,7 bln zł). Wynika to po części z wysokiego udziału najemców wśród populacji miejskiej, a po części z niskiego odsetka Polaków mieszkających w dużych miastach.

NAJBIEDNIEJSZĄ GRUPĄ SPOŁECZNĄ SĄ RODZICE SAMODZIELNIE WYCHOWUJĄCY DZIECI

Gospodarstwa domowe prowadzone przez osoby samodzielnie wychowujące dzieci mają majątek o średniej wartości 298 tys. zł, na który składa się praktycznie wyłącznie użytkowany lokal mieszkaniowy i samochód. Reszta oszczędności ulokowana jest zwykle na depozytach i w obligacjach – samodzielnie wychowujący rodzice nie kupują bowiem papierów wartościowych obciążonych ryzykiem, jak akcje czy jednostki funduszy

inwestycyjnych, ani dodatkowych nieruchomości. Przeciętnie mniejszy majątek mają tylko single, ale to zwykle ze względu na ich wiek. Są to bowiem gospodarstwa domowe prowadzone przez osoby bardzo młode, jeszcze wynajmujące mieszkania i nie prowadzące działalności gospodarczej.

Średnio największy majątek mają rodziny wielopokoleniowe, które do swoich aktywów mogą

zaliczyć duże domy lub mieszkania (ich średnia wartość to 432 tys. zł), a także stosunkowo wysoko wyceniane przedsiębiorstwa (356 tys. zł). Firmy o największej wartości (średnio 426 tys. zł) należą jednak do bezdzietnych par. W ich portfelach największy udział mają nieruchomości inne niż mieszkalne - zapewne działki.

STRUKTURA MAJĄTKU OGÓŁEM

nieruchomości **69,3%**

ruchości **18,4%**

działalność gospodarcza **3,0%**

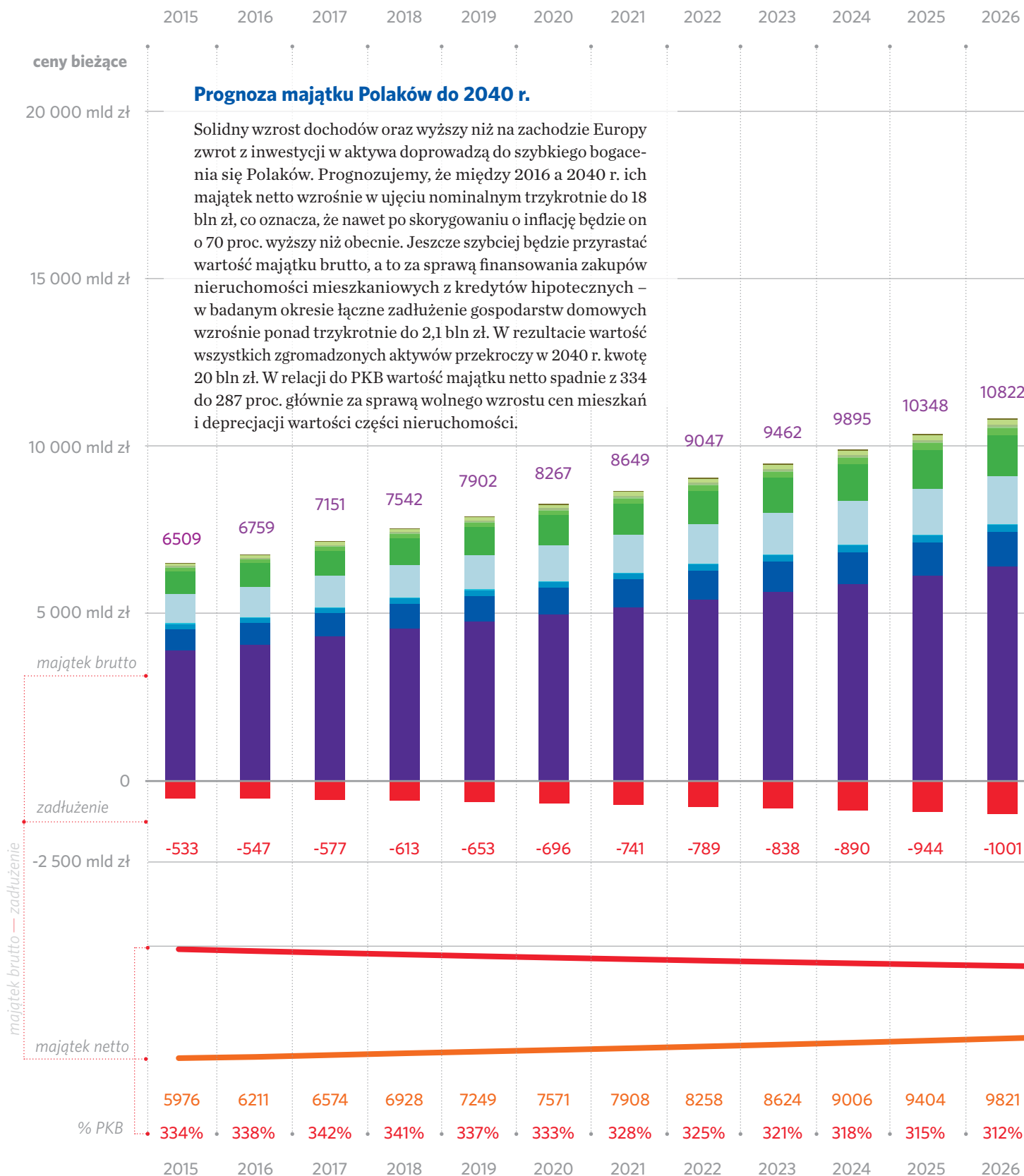
aktywa finansowe **10,1%**

majątek brutto	zadłużenie
6509 mld zł	533 mld zł
(364 proc PKB)	(30 proc PKB)

O ile wzrośnie majątek Polaków

aktywa rzeczowe

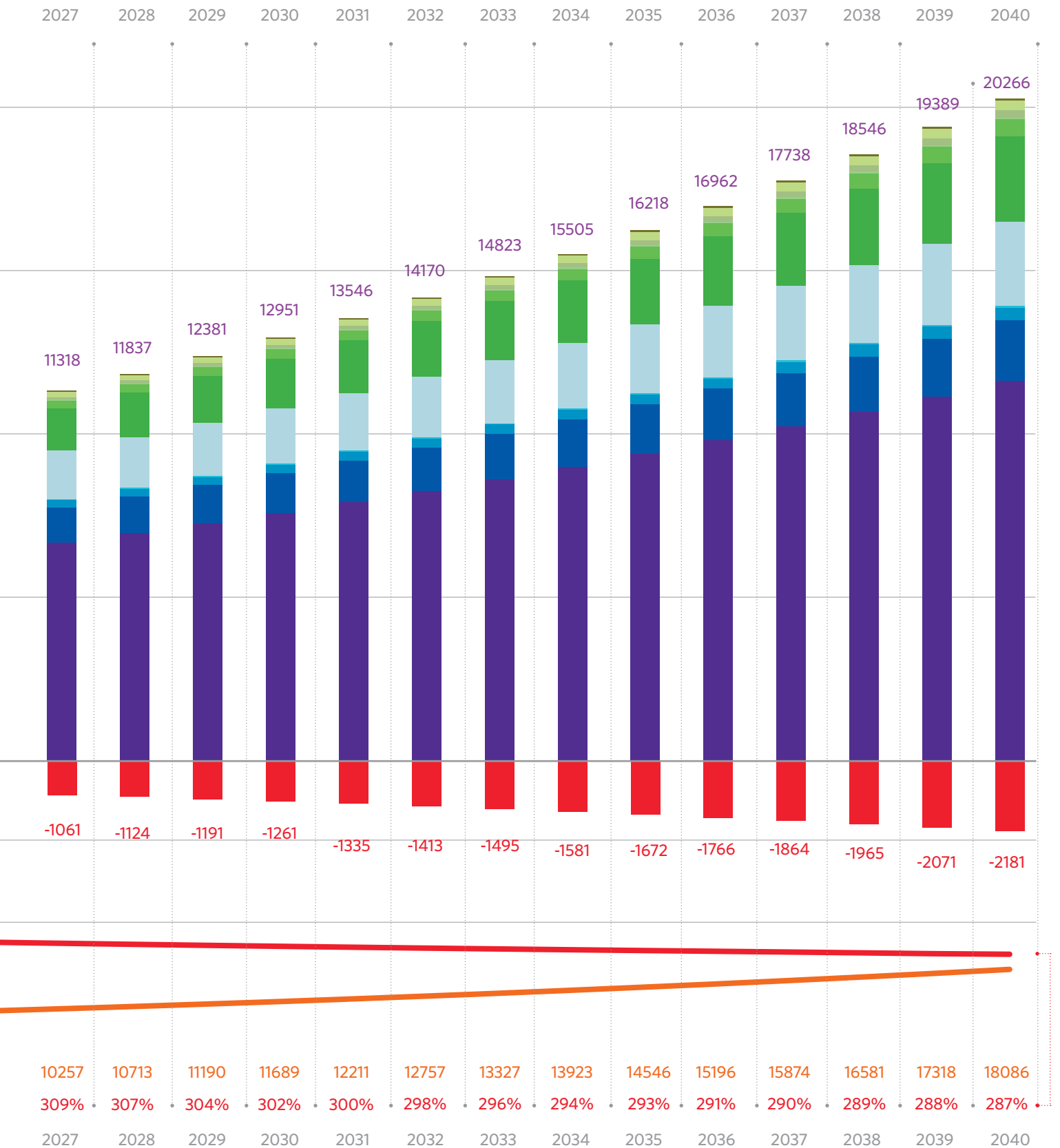
■ dom lub mieszkanie własnościowe
 ■ inna nieruchomość
 ■ pojazdy
 ■ przedmioty wartościowe
 ■ działalność gospodarcza

aktywa finansowe

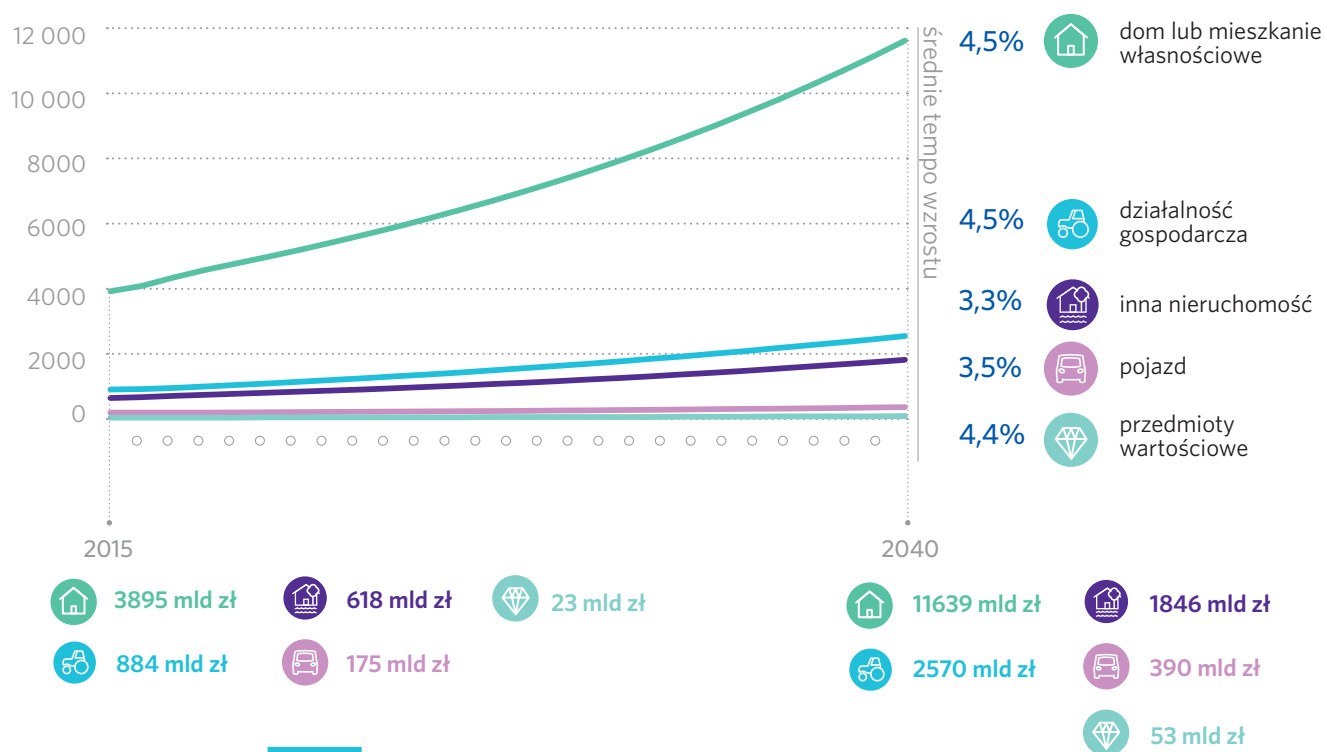
depozyty fundusze obligacje akcje polisy pozostałe należności

majątek brutto 20266 mld zł
 zadłużenie -2181 mld zł
 majątek netto 18086 mld zł

Jak będzie zmieniał się majątek Polaków

PROGNOZA MAJĄTKU RZECZOWEGO (MLD ZŁ)

Będzie rosło znaczenie firm w majątku Polaków

Udział nieruchomości w majątku będzie spadał

W całym horyzoncie prognozy udział aktywów rzeczowych w majątku Polaków będzie się zmniejszał, ale główne przyczyny tego spadku będą się zmieniać w nadchodzących dekadach. W początkowym okresie będzie jeszcze rósł udział domów i mieszkań w majątku Polaków. To przede wszystkim rezultat zakładania rodzin przez dość liczne roczniki, a także utrzymującego się niedoboru nieruchomości mieszkaniowych – liczba możliwych do użytkowania lokali jest w Polsce wciąż o ponad pół miliona mniejsza od liczb gospodarstw domowych.

W kolejnych latach tempo wzrostu zakupu nieruchomości będzie się zmniejszać za sprawą czynników demograficznych – stopniowego spadku liczebności nowych pokoleń przy wzroście liczb

by domów i mieszkań otrzymywanych w spadku. Dodatkowo przyspieszy deprecjacja wartości nieruchomości powstałych w czasach PRL, co będzie prowadzić do relatywnego ubożenia biedniejszych i starszych gospodarstw domowych. W rezultacie udział nieruchomości mieszkaniowych w majątku spadnie z 60,1 proc. w 2020 r. do 57,4 proc. w 2040 r.

W ramach struktury aktywów rzeczowych wzrośnie natomiast udział majątku ulokowanego w działalności gospodarczej, głównie za sprawą zakładania nowych firm oraz szybkiego wzrostu wartości tych już działających. Dopiero druga połowa lat 30. przyniesie spadek udziału tej kategorii aktywów z powodu umierania właścicieli gospodarstw rolniczych, których łączna wartość wynosi obecnie aż 0,5 bln zł. Większość dziedziczonych gospodarstw rolniczych będzie sprzedawana, co przełoży się na transfer majątku na obszarach wiejskich od osób prywatnych do sektora przedsiębiorstw.

Polacy będą oszczędzać głównie na lokatach

Majątek ulokowany w aktywach finansowych będzie przyrastał zdecydowanie szybciej niż wartość aktywów rzeczowych gospodarstw domowych – średnio w tempie 5,8 wobec 4,4 proc. rocznie. Tempo tego wzrostu będzie też szybsze od wzrostu gospodarki, co przełoży się na zwiększenie majątku finansowego w relacji do PKB z 51 do 60 proc. Wciąż najpopularniejszą formą oszczędzania będą lokaty – wartość środków zgromadzonych przez Polaków na depozytach wzrośnie do 2040 r. blisko czterokrotnie (do 2,6 bln zł). Na popularności zyskają jednostki funduszy inwestycyjnych oraz akcje – będą to dwie kategorie majątku o najszybszym oczekiwanym tempie wzrostu (około 7 proc. rocznie). W rezultacie udział obu kategorii w portfelu aktywów ulegnie do 2040 r. podwojeniu.

Największą niewiadomą przy prognozach majątku Polaków jest wartość ich przyszłych

oszczędności emerytalnych. Proponowane przez rząd zmiany w III filarze systemu emerytalnego mogą doprowadzić do wzrostu skłonności do oszczędzania na starość, a tym samym zwiększyć wartość majątku ulokowanego na prywatnych kontach emerytalnych. Co więcej, zapowiadana na 2018 r. całkowita likwidacja OFE i transfer ponad 100 mld zł środków na indywidualne konta emerytalne jednorazowo podbiłyby majątek Polaków o 1,4 proc. oraz podwoiły wartość oszczędności ulokowanych w III filarze i polisach na życie. Ze względu na niepewność co do warunków zmian w systemie emerytalnym oraz utrudnienia dostępu do środków z OFE, nie uwzględniliśmy tego transferu w naszych założeniach.

Ważnym elementem budowy aktywów finansowych przez gospodarstwa domowe będzie także akumulacja środków otrzymanych w spadku. Duża część dziedziczonych aktywów rzeczowych zostanie sprzedana i przeznaczona na konsumpcję lub zakup innych składowych majątku, zwłaszcza papierów wartościowych. W całym horyzoncie prognozy utrzyma się natomiast marginalne znaczenie majątku ulokowanego w pojazdach, przedmiotach wartościowych, a także obligacjach czy złocie.

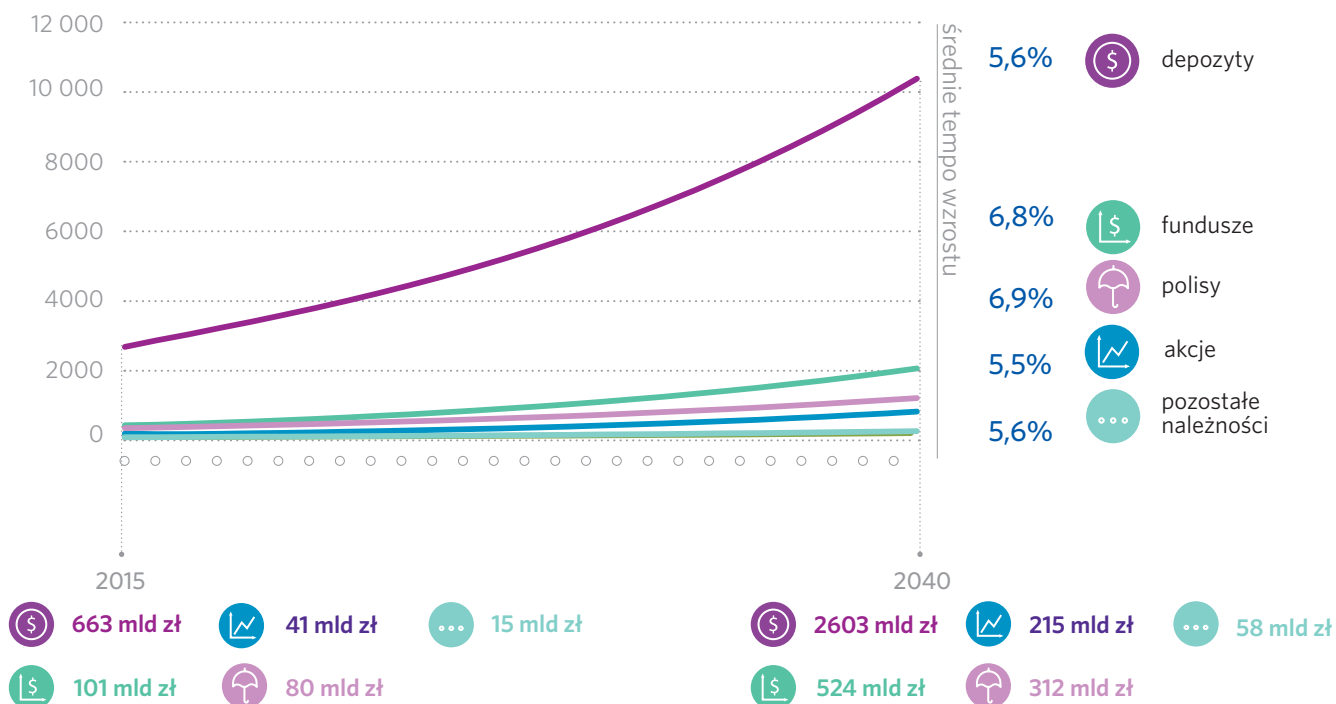
5,8 proc.

średnie tempo wzrostu majątku ulokowanego w aktywach finansowych w latach 2016-2040

Przyrost majątku będzie wynikał ze wzrostu cen nieruchomości i akumulacji oszczędności

W latach 2015-2040 Polakom przybędzie aż 13,8 bln zł majątku. Oczywiście tak duży wzrost

PROGNOZA MAJĄTKU FINANSOWEGO (MLD ZŁ)

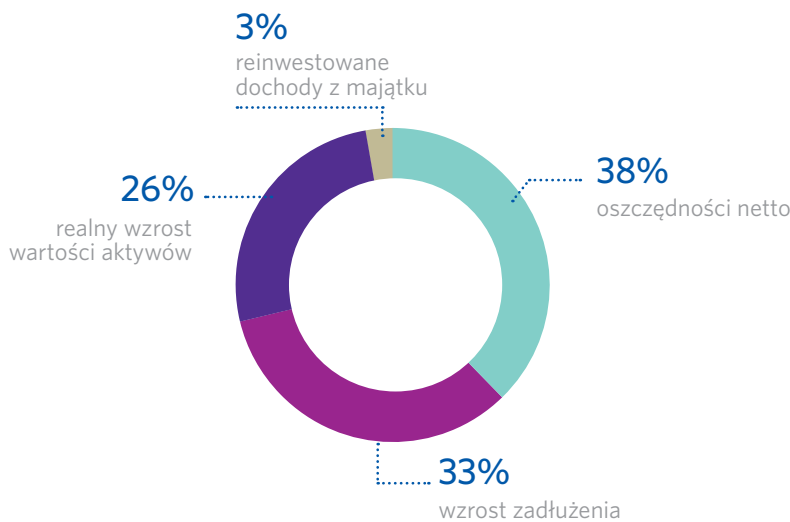
będzie w większości efektem spadku wartości pieniądza, czyli inflacji. W ujęciu realnym, po skorygowaniu o tempo wzrostu cen w gospodarce, przyrost majątku wyniesie 75,4 proc., a wartość zgromadzonych w 2040 r. aktywów ukształtuje się na poziomie 11,4 bln zł w cenach z 2015 r. Przy czym realny wzrost majątku finansowego wyniesie 132,3 proc., a majątku rzeczowego 66,1 proc., co złoży się na łączną akumulację majątku w cenach stałych w wysokości 4,9 bln zł.

Poza spadkiem wartości pieniądza, najważniejszą składową budowy majątku Polaków będą oszczędności, które w całym badanym okresie sięgną kwoty 1,8 bln zł i to już po potrąceniu płatności za raty zaciągniętych kredytów. Co ciekawe, to właśnie wzrost zadłużenia będzie jednym z głównych czynników stopniowo obniżających realne tempo akumulacji majątku – z 3 proc. w 2020 r. do

2 proc. rocznie w 2040 r. O ile w 2020 r. łączna wartość płatności rat odsetkowych wyniesie 25 mld zł to w 2040 r. wzrośnie realnie do 52 mld zł. W tym samym czasie tempo wzrostu oszczędności brutto będzie o jedną trzecią wolniejsze, co doprowadzi do ograniczenia zakupu nowych aktywów, zwłaszcza majątkowych.

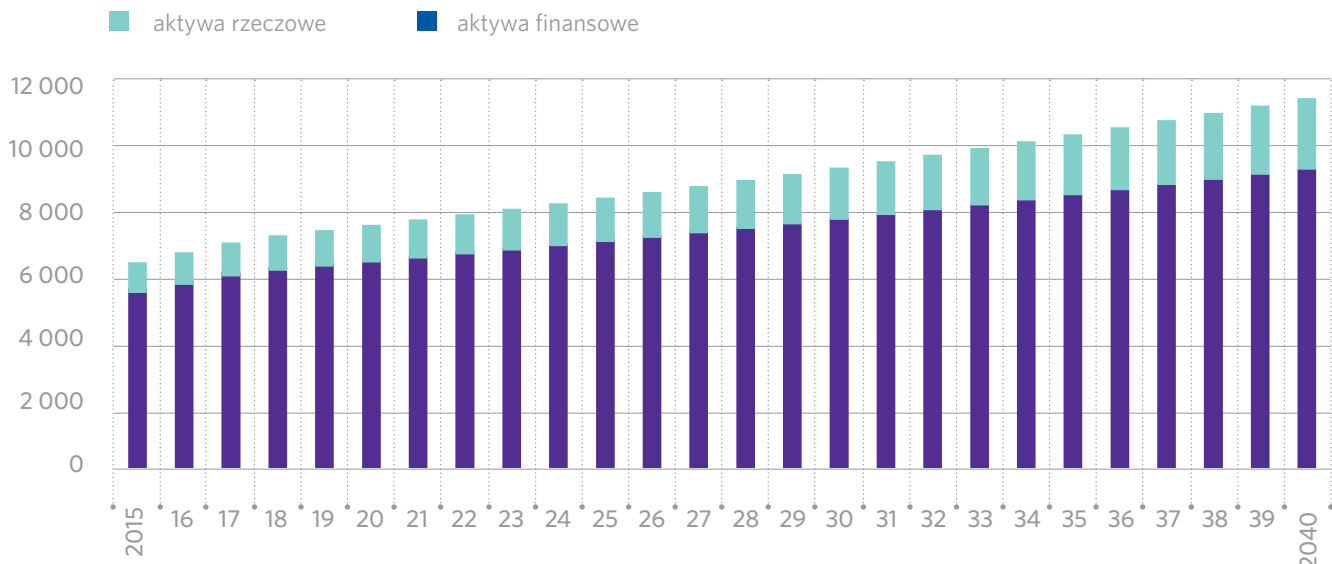
Ostatnim czynnikiem służącym budowie majątku jest zwrot z inwestycji w aktywa. Po pierwsze oczekujemy, że tempo wzrostu cen nieruchomości, akcji, a w rezultacie też jednostek funduszy inwestycyjnych będzie wyższe od inflacji (por. aneks), co przełoży się na realny wzrost wartości tych kategorii majątku. Po drugie, gospodarstwa domowe będą reinwestować część zwrotu z lokat, obligacji i zysków z działalności gospodarczej – łączna wartość ponownie zainwestowanego kapitału wyniesie 136 mld zł. W sumie oba te sposoby zwrotu z inwestycji będą odpowiadać za 29 proc. wzrostu całości majątku.

DEKOMPOZYCJA REALNEGO WZROSTU MAJĄTKU BRUTTO

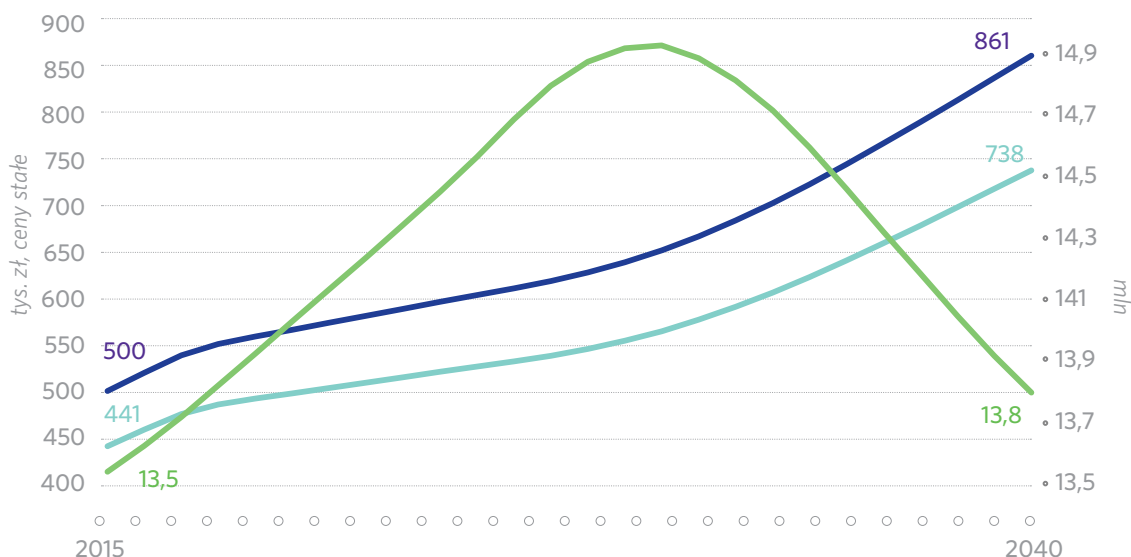
Pomiędzy 2016 a 2040 r. Polacy zaoszczędzą łącznie 1,8 bln zł

WZROST MAJĄTKU W CENACH STAŁYCH (ZŁ)

W latach 30. nastąpi majątkowa rewolucja

PROGNOZA MAJĄTKU PRZECIĘTNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO

- majątek netto na gospodarstwo domowe
- majątek brutto na gospodarstwo domowe
- liczba gospodarstw domowych (prawa oś)

ŚREDNI ROCZNY WZROST MAJĄTKU GOSPODARSTWA DOMOWEGO

8 tys. zł
w latach 20.

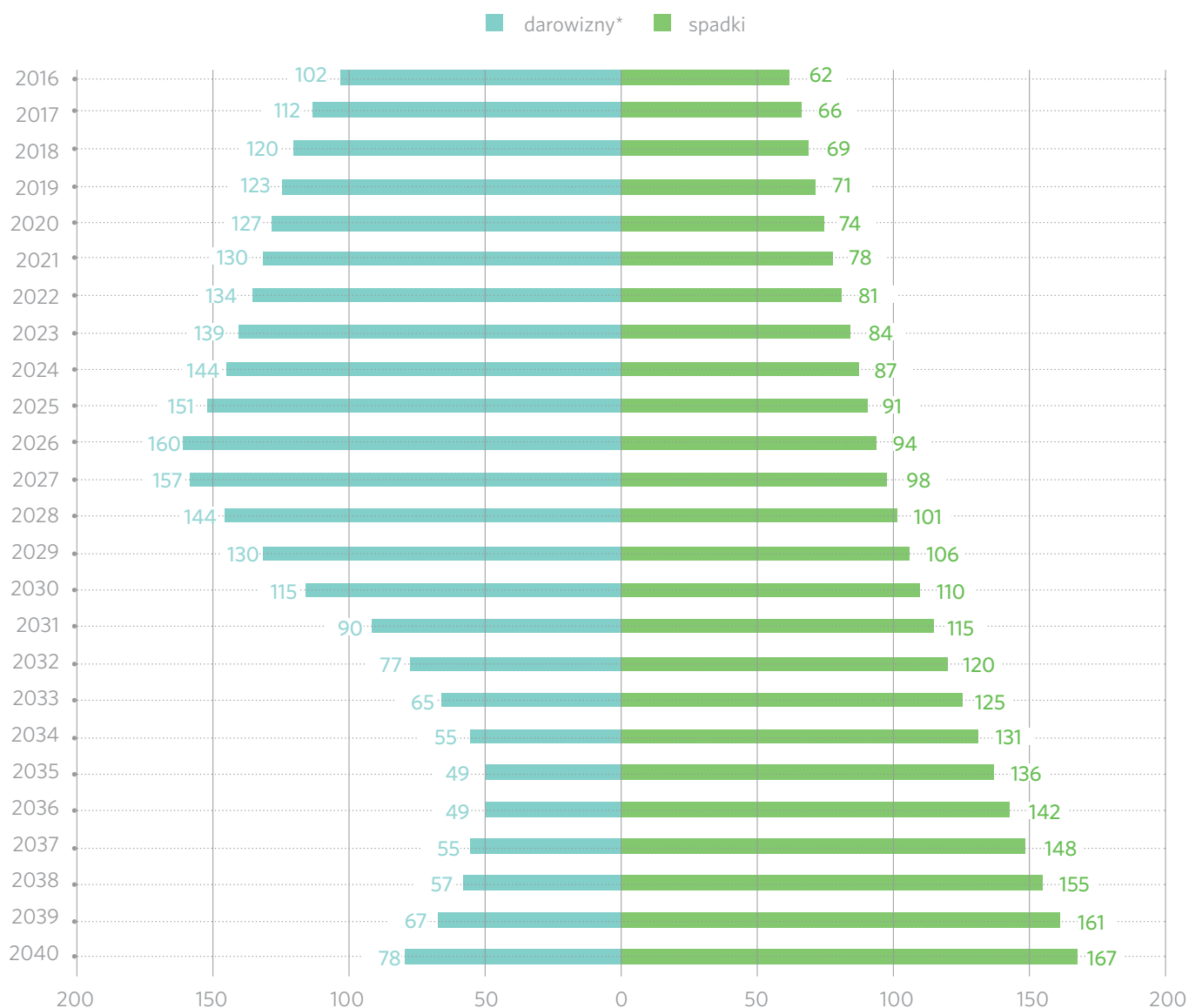
20 tys. zł
w latach 30.

O ile majątek brutto będzie stabilnie przyrastał aż do 2040 r., o tyle średnie realne tempo wzrostu majątku jednego gospodarstwa domowego zwiększy się prawie trzykrotnie z 1,2 proc. w połowie lat 20. do ponad 3 proc. pod koniec lat 30. XXI w. Będzie to rezultat starzenia się społeczeństwa,

które spowoduje spadek liczby gospodarstw domowych od 2030 r. Zgodnie z prognozami demograficznymi GUS będzie ich 13,8 mln w 2040 r. – to zaledwie o 1,3 proc. więcej niż w 2016 r. i o 7,5 proc. mniej niż w rekordowym roku 2030, kiedy ich liczba sięgnie 14,9 mln.

Spadek liczby gospodarstw domowych będzie przede wszystkim wynikiem zmniejszania się liczby nowych rodzin. Według naszych szacunków w drugiej połowie lat 30. zakładanych będzie mniej niż 100 tys. gospodarstw domowych rocznie wobec blisko 300 tys. dekadę wcześniej. Dla porównania roczny ubytek liczby gospodarstw domowych w skutek zgonów wzrośnie ze 174 tys. w 2016 r. do 210 tys. w 2040 r.

Te procesy demograficzne spowodują wzrost wartości spadków otrzymywanych przez Polaków, co przełoży się na zwiększenie średniego realnego majątku brutto z 500 do 861 tys. zł na gospodarstwo domowe w 2040 r. Przy czym gros tego wzrostu przypadnie na lata 30., kiedy średnia wartość majątku będzie wzrastać o średnio 20 tys. zł rocznie. Ta majątkowa rewolucja będzie miała istotny wpływ na decyzje finansowe Polaków oraz będzie jedną z przyczyn równoczesnego przyspieszenia wzrostu gromadzonych oszczędności finansowych i spadku udziału nieruchomości mieszkaniowych w portfelach aktywów.

Polacy odziedziczą 342 mld zł w latach 2016-2020

Podczas rewolucji majątkowej Polacy odziedziczą biliony złotych

Transfer majątku między gospodarstwami domowymi może przybierać dwie formy: darowizny* lub spadku. Pierwsza z nich nie wpływa ani na łączny majątek, ani na przeciętną wartość aktywów jednego gospodarstwa domowego. Co więcej, w niewielkim stopniu wpływa też na samą strukturę majątku. Praktycznie jedynie gotówka otrzymywana w ramach darowizny jest wykorzystywana do nabycia innych typów aktywów, zwłaszcza rzeczowych – dóbr trwałego użytku, mieszkań czy samochodów. Odwrotnie jest w przypadku spadku. Wówczas rośnie przeciętna wartość majątku i często zmianie ulega jego struktura, gdyż otrzymywane w spadku nieruchomości, samochody czy pieniądze dużo częściej niż w przypadku darowizny służą do zakupu innych form aktywów finansowych czy rzeczowych.

Z przeprowadzonych przez nas symulacji wynika, że coroczny transfer majątku między gospodarstwami domowymi w horyzoncie prognozy utrzyma się średnio na tym samym poziomie i będzie się wahał w okolicach 150 mld zł rocznie w cenach z 2015 r. W kolejnych dekadach będzie się jednak znacząco zmieniała struktura tego transferu – na początku wraz z szybkim przyrostem nowych gospodarstw domowych dominować będą darowizny, które w szczytowym 2026 r. wyniosą łącznie 160 mld zł. Wraz ze starzeniem się społeczeń-

* koszt Transferu majątku między istniejącym i nowopowstającym gospodarstwem domowym

stwa z roku na rok zwiększać się będzie natomiast realna wartość dziedziczonego co roku majątku – z 62 mld zł w 2016 r. (3,3 proc. PKB) do 167 mld zł w 2040 r. (4,7 proc. PKB). W sumie w całym horyzoncie prognozy gospodarstwa domowe odziedziczą 2,7 bln zł.

Kwoty spadków będą przyrastać szybciej niż majątek

Dodatkowym czynnikiem, który będzie sprzyjał realnemu wzrostowi dziedziczonego majątku będzie wymieranie coraz bogatszych kohort. Jak pokazaliśmy wcześniej, wraz z wiekiem głowy rodziny spada przeciętna wartość majątku gospodarstwa domowego. Taka struktura zamożności Polaków spowoduje, że wysokość pojedynczego spadku będzie wzrastać w kolejnych latach szybciej niż średnia wartość majątku. Kwota spadku zwiększy się o 128 proc. do 2040 r. – dwukrotnie bardziej niż realny wzrost wartości aktywów jednego gospodarstwa domowego.

Przyjmując założenie, że całość spadku zostanie przekazana w momencie śmierci ostatniego członka gospodarstwa domowego, można oszacować, że średnia wysokość spadku przekroczy średnią wartość majątku gospodarstwa domowego

w 2036 r. W rezultacie wartość dziedziczonego majątku netto, czyli już po odjęciu ewentualnego zadłużenia spadkodawcy, wyniesie w cenach stałych 787 tys. zł w 2040 r. wobec 346 tys. zł w 2016 r.

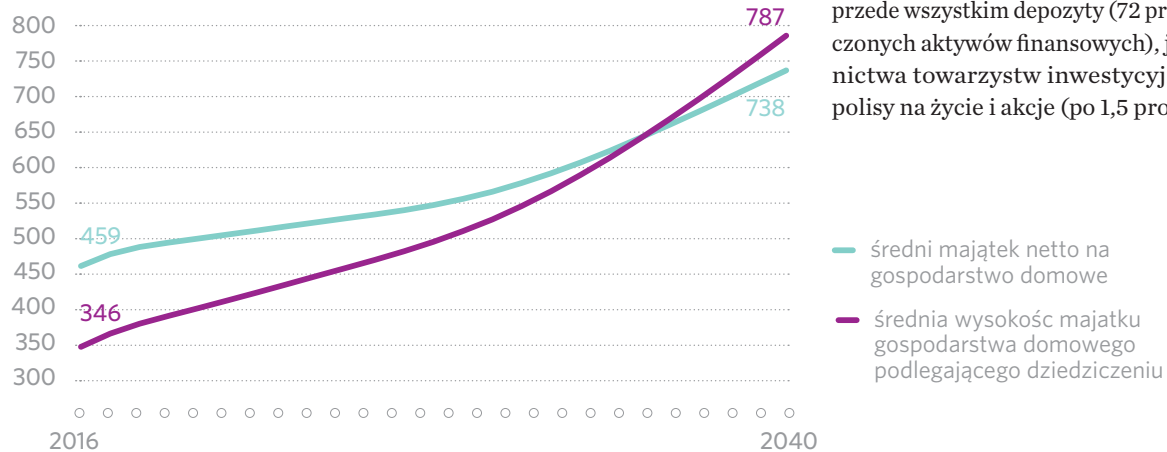
Co ciekawe, przyrastać będzie też realna wartość zadłużenia, jakie pozostawią po sobie Polacy. Obecnie dziedziczenie długów jest zjawiskiem stosunkowo mało istotnym z punktu widzenia zmian majątkowych. Jednakże *boom* kredytowy z początku XXI w. spowodował, że aż jedna trzecia gospodarstw z grupy 55-64 lata ma zaciągnięte zobowiązanie o średniej wartości 28 tys. zł. W rezultacie w kolejnych dekadach osoby, które otrzymają spadek będą musiały liczyć się z tym, że jego część – zwłaszcza nieruchomości – trzeba będzie przeznaczyć na spłatę zadłużenia w banku. Według naszych szacunków realna wartość zadłużenia przekazywanego co roku wraz ze spadkiem wzrośnie z nieco ponad 80 mln zł obecnie do prawie 340 mln zł w 2040 r.

Polacy będą dziedziczyć coraz więcej aktywów finansowych

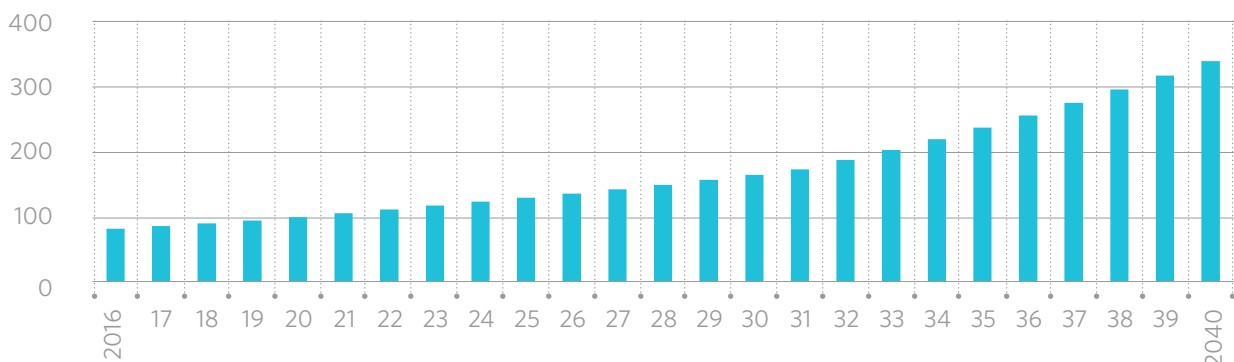
Wzrost wartości spadków będzie wynikał w znacznej części z dziedziczenia coraz większej ilości aktywów finansowych, w tym wypłat z polis ubezpieczenia na życie, które są najczęściej zawierane przez osoby w średnim wieku. Średnioroczna wartość dziedziczonych aktywów finansowych wzrośnie realnie z 9 mld zł w 2016 r. do 23 mld zł w 2040 r. Na łączną wartość spadków złożą się przede wszystkim depozyty (72 proc. ogółu dziedziczonych aktywów finansowych), jednostki uczestnictwa towarzystw inwestycyjnych (10 proc.), polisy na życie i akcje (po 1,5 proc.).

JAK BĘDZIE RÓŚL MAJĄTEK STARSZYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH (GRUPA WIEKU 55-64)

tys. zł, ceny stałe

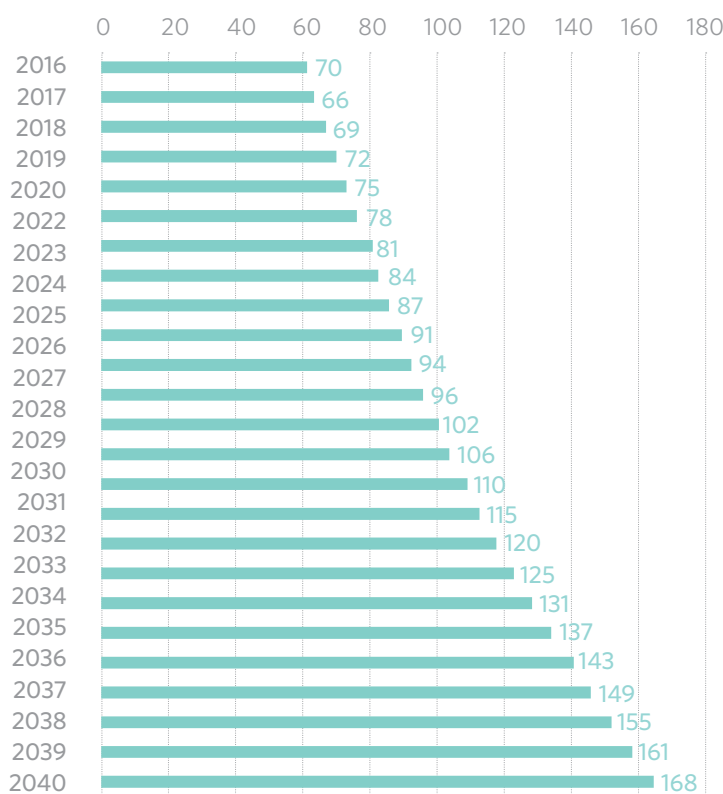

KREDYTY I POŻYCZKI PRZEKAZYWANE WRAZ ZE SPADKIEM (MLN ZŁ, CENY STAŁE)

Co złoży się na wzrost majątku

ROCZNA WARTOŚĆ SPADKÓW (MLD ZŁ, CENY STAŁE)

PKB

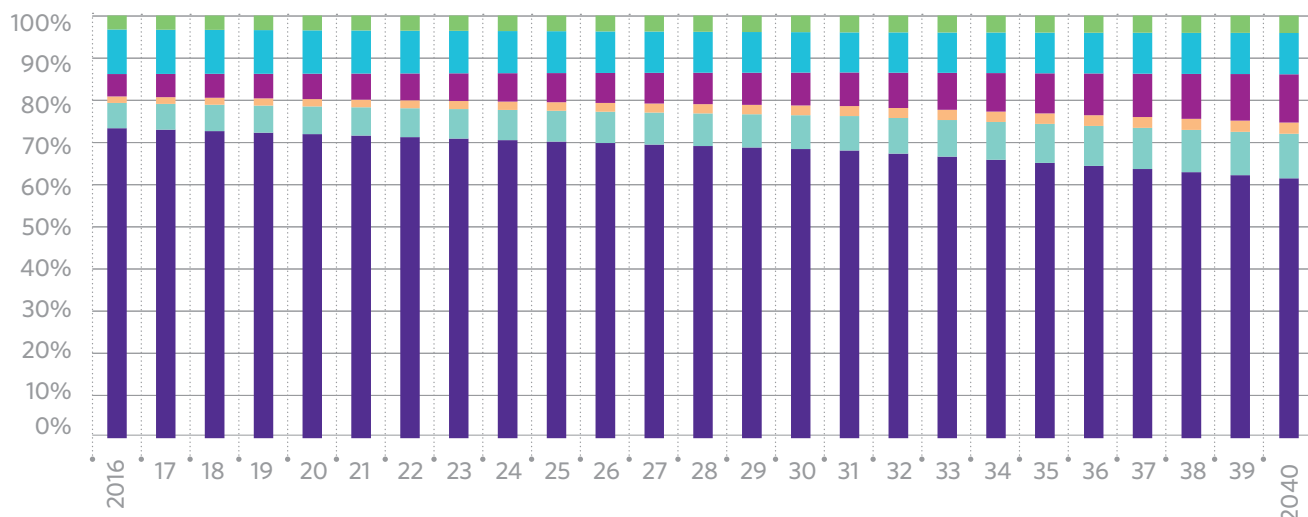
- 3,3%
- 3,5%
- 3,5%
- 3,5%
- 3,6%
- 3,6%
- 3,6%
- 3,7%
- 3,7%
- 3,8%
- 3,8%
- 3,8%
- 3,9%
- 3,9%
- 4,0%
- 4,1%
- 4,2%
- 4,2%
- 4,3%
- 4,4%
- 4,5%
- 4,6%
- 4,6%
- 4,7%

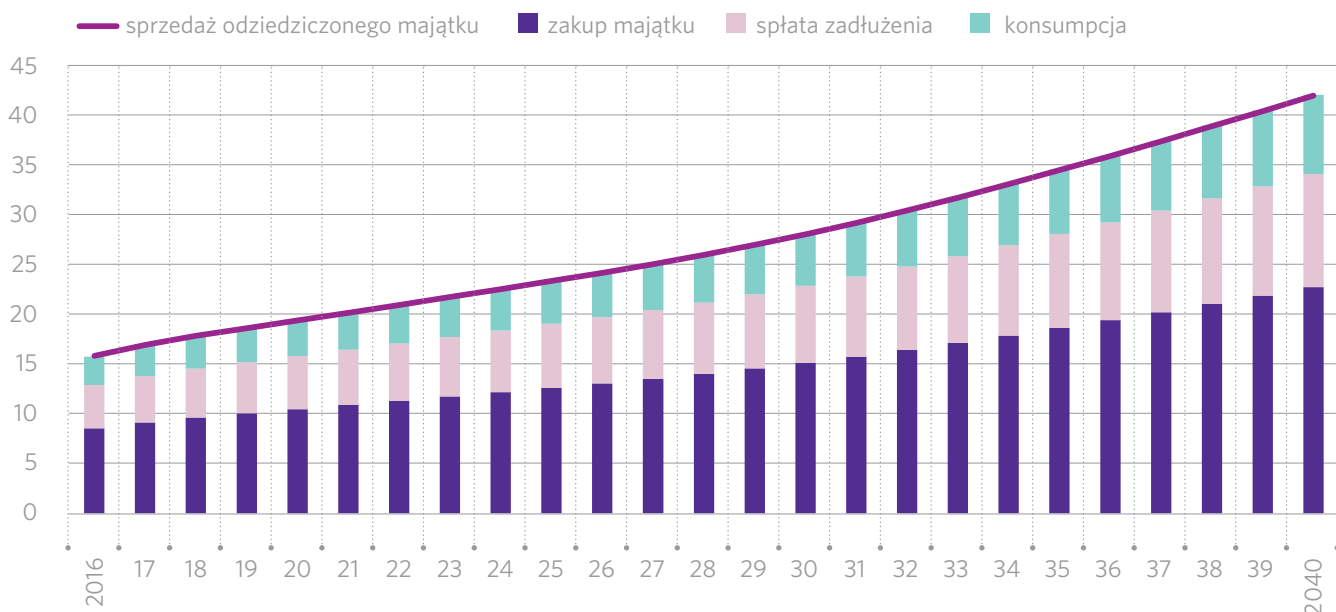
Bardzo ważnym elementem rewolucji majątkowej będzie sukcesja pokoleniowa w firmach należących do osób prywatnych. Udział dziedzicznego majątku ulokowanego w przedsiębiorstwach wzrośnie ponaddwukrotnie z 5,5 do 11,4 proc. całości spadku. Co prawda częściowo sukcesja nastąpi już w momencie przechodzenia na emeryturę pokolenia rodziców i będzie elementem darowizny poprzedzającej spadek, ale mimo to proces ten wymusi podjęcie decyzji przez spadkobierców, czy dalej prowadzić działalność gospodarczą, czy też spieniężyć tę część majątku. Najłatwiej określić, co zrobią osoby dziedziczące gospodarstwa rolne. Jeżeli mieszkają w tej samej wsi co spadkodawcy, to zapewne będą kontynuowali działalność, a jeżeli przeprowadzili się do miasta lub innego regionu kraju, to będą chcieli sprzedać grunty i budynki gospodarcze. Dużo trudniej określić, co zrobią osoby dziedziczące firmy w dużych miastach. W tym przypadku proces sukcesji będzie w dużej mierze zależał od działań spadkodawców i tego czy przygotowali spadkobierców do przejęcia działalności. Jeżeli ci ostatni będą nieprzygotowani, to będą chcieli spieniężyć aktywa firm.

Wzrost wartości aktywów finansowych oraz dziedzicznego majątku przedsiębiorstw będzie przekładał się na relatywne zmniejszenie znaczenia domów i mieszkań w otrzymywanym spadku. Ich udział spadnie z prawie trzech czwartych

JAKA BĘDZIE STRUKTURA DZIEDZICZONEGO MAJĄTKU

- dom lub mieszkanie własnościowe
- inna nieruchomości
- ruchomości
- działalność gospodarcza
- depozyty
- inne aktywa finansowe

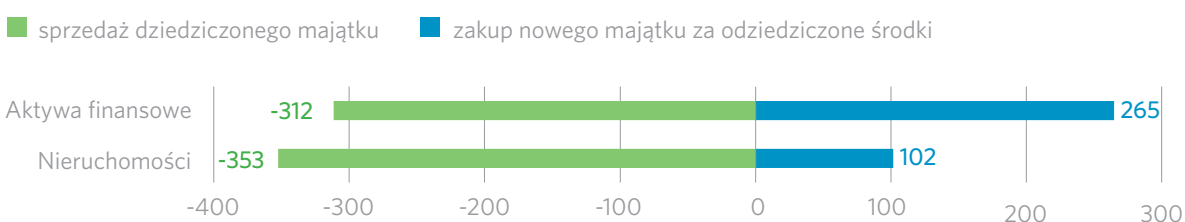
obecnie do 62 proc. w 2040 r. Mimo to nieruchomości mieszkaniowe pozostaną najważniejszym elementem spadku, a łączną wartość odziedziczonych mieszkań i domów wyniesie w najbliższym ćwierćwieczu 1,8 bln zł.

Duża część odziedziczonego majątku zostanie wystawiona na sprzedaż

Znaczna część otrzymanego w spadku majątku będzie sprzedawana i przeznaczana na konsumpcję, spłatę zadłużenia lub zakup nieruchomości i papierów wartościowych. Bazując na wynikach

Na konsumpcję Polacy przeznaczą średnio 5 proc. odziedziczonego w latach 2016-2040 majątku

JAK DZIEDZICZENIE WPŁYNIE NA STRUKTURĘ MAJĄTKU (MLD ZŁ, W CENACH STAŁYCH OGÓŁEM ZA LATA 2016-2040)

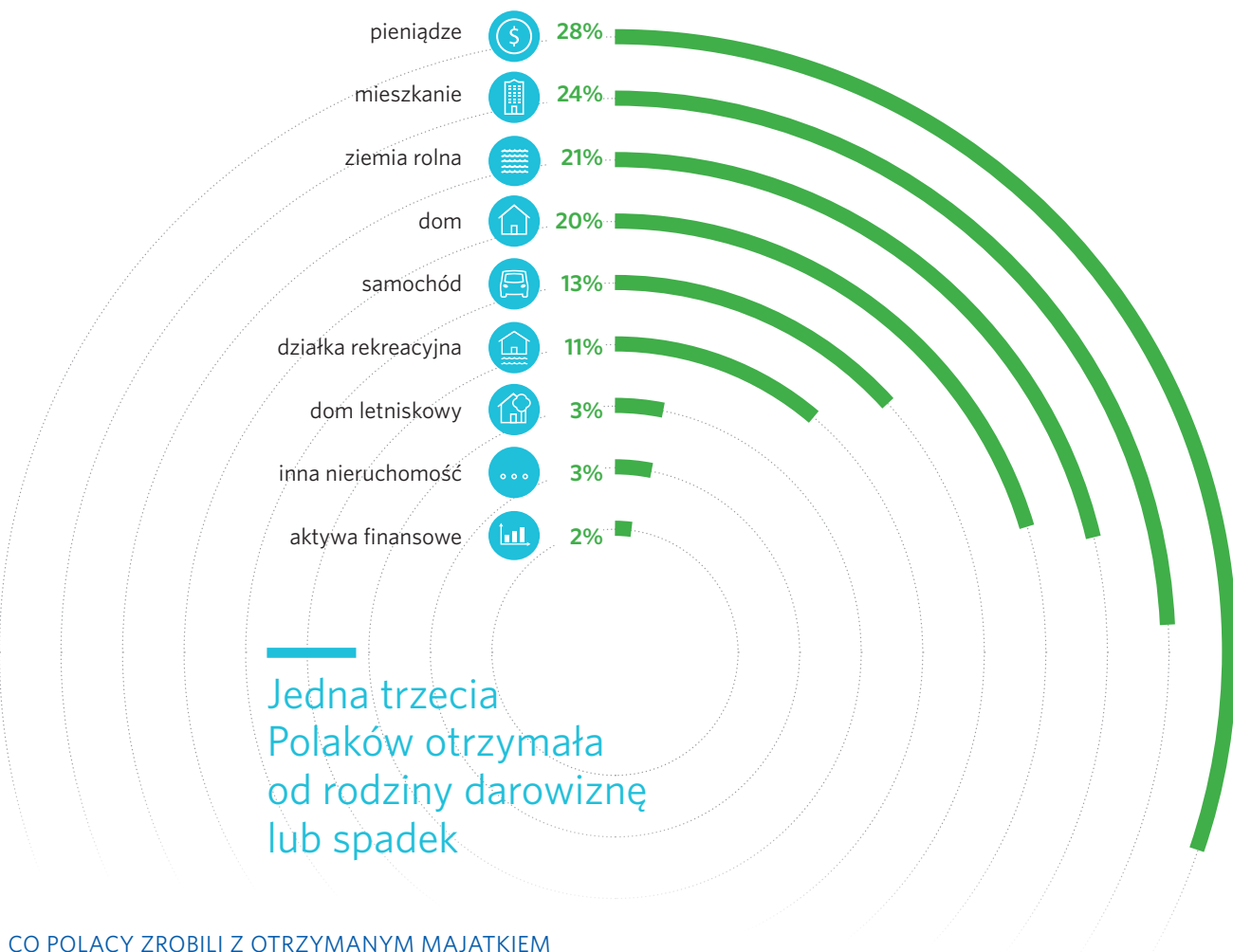
ankiety opisanej w kolejnym rozdziale, oszacowaliśmy jak rewolucja majątkowa wpłynie na strukturę aktywów rzeczowych i finansowych. Z naszych obliczeń wynika, że spadkobiercy wystawią na sprzedaż ponad jedną czwartą z 2,7 bln zł odziedziczonego majątku. Pozyskają w ten sposób 680 mld zł, z czego: 367 mld zł przeznaczą na zakup innych aktywów – głównie nieruchomości, 187 mld zł pójdzie na spłatę zadłużenia – zarówno odziedziczonego, jak i własnego, a 126 mld zł na konsumpcję.

Na skutek reinwestowania spadków wzrośnie udział aktywów finansowych w łącznym majątku Polaków. Stosunkowo częściej spadkobiercy będą

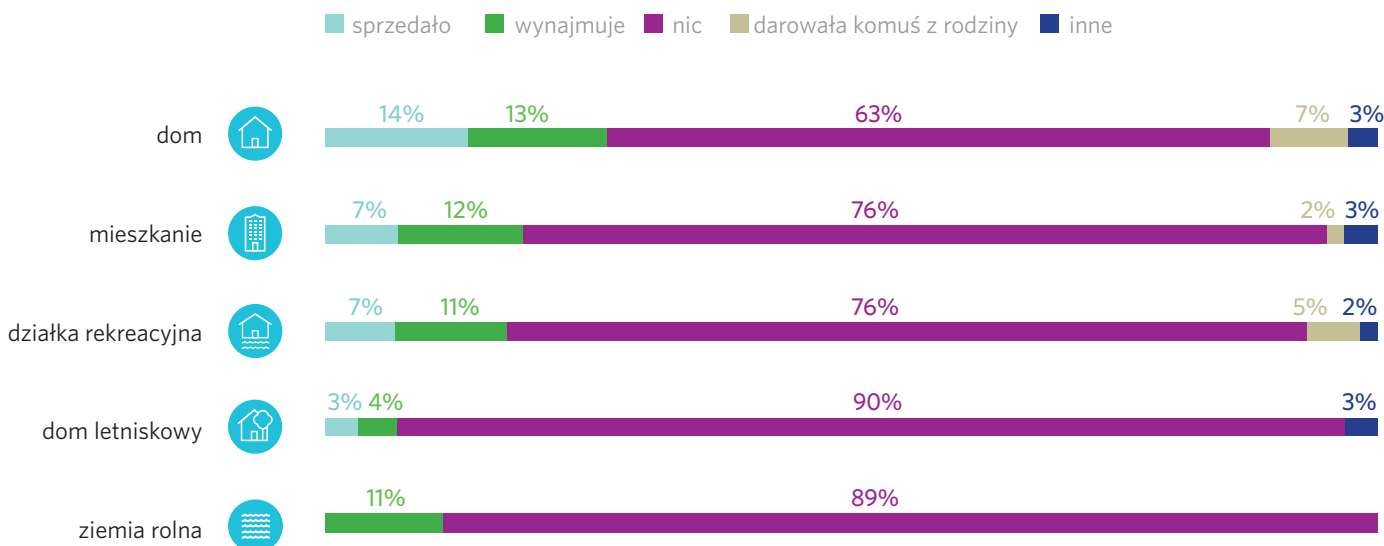
odkładać pieniądze na depozytach lub kupować papiery wartościowe, niż kupować nowe nieruchomości mieszkaniowe za pozyskany w darowiźnie majątek. W sumie w latach 2016-2040 za pieniądze ze spadków naberą aktywa finansowe o wartości 265 mld zł oraz aktywa rzeczowe, w tym głównie nieruchomości mieszkalne, na kwotę 102 mld zł. Mimo to, rewolucja majątkowa spowolni wzrost majątku rzeczowego i finansowego zgromadzonego przez Polaków, gdyż 5 proc. dziedziczonych aktywów będzie sprzedawana i przeznaczana na konsumpcję.

Darowizny i spadki w ostatnich pięciu latach

CO POLACY NAJCZĘŚCIEJ OTRZYMUJĄ W SPADKU LUB DAROWIŻNIE

CO POLACY ZROBILI Z OTRZYMANYM MAJĄTKIEM

Jedna trzecia Polaków odziedziczyła lub dostała coś od rodziny

W drugiej części naszego raportu opisujemy wyniki badania ankietowego wykonanego na zlecenie BZ WBK przez grupę IQS. Analiza ma na celu pokazanie, czy oczekiwania Polaków, co do przyszłych spadków i darowizn, są spójne z naszymi prognozami, a także przedstawienie, jak do tej pory wyglądał międzypokoleniowy transfer majątku – ile Polacy już odziedziczyli lub otrzymali od rodziny.

Wyniki badania pokazują, że prawie jedna trzecia Polaków w wieku 25-55 lat otrzymała w ciągu ostatnich pięciu lat darowiznę (17 proc. populacji) lub spadek (13 proc.). W ramach międzypokoleniowego transferu majątku najczęściej przekazywane były nieruchomości – mieszkania, ziemie rolne, domy, a także działki rekreacyjne i domki letniskowe. W sumie w spadku lub darowiznie nieruchomość otrzymało aż 28 proc. Polaków. W dalszej kolejności badani otrzymywali od rodziny aktywa finansowe, w tym głównie pieniądze. Co ciekawe, kobiety częściej niż mężczyźni otrzymywały nieruchomości, a zwłaszcza mieszkania (29 proc. w przypadku kobiet i 18 proc. w przypadku mężczyzn), a z kolei mężczyźni częściej otrzymywali pieniądze (35 proc. wobec 22) i samochody (16 proc. wobec 11).

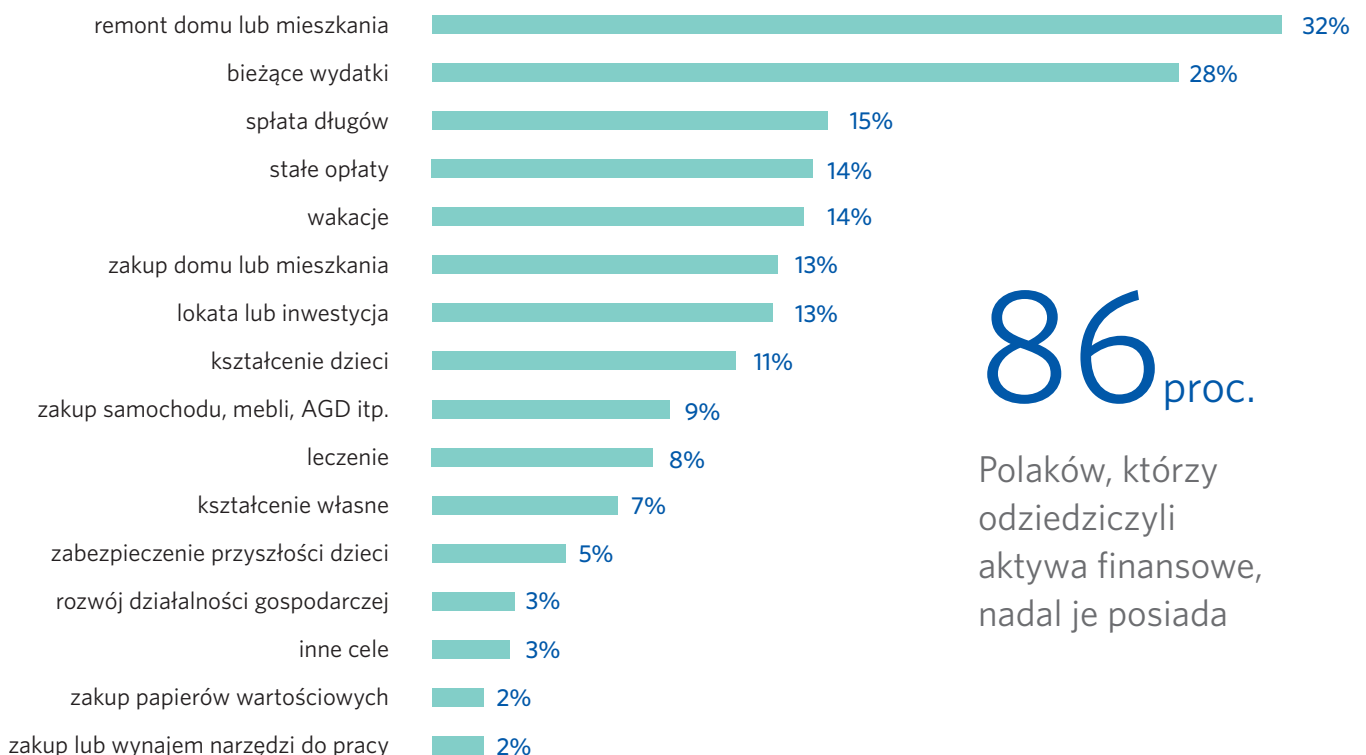
Zgodnie z przypuszczeniami Polacy decydują się na zatrzymanie odziedziczonej lub darowanej nieruchomości. Zdecydowana większość ją użytkuje (63-90 proc. w zależności od typu nieruchomości), a jedynie co ósma osoba decyduje się oddać

ją na wynajem lub w dzierżawę. Taka struktura jest wynikiem wciąż wysokiego niedoboru lokali mieszkalnych w Polsce, a także ich niewielkiej powierzchni użytkowej. Dodatkowo na wyniki ankiety wpływ miał również stosunkowo wysoka liczba nowopowstających w ostatnich latach gospodarstw domowych, które swoje pierwsze miejsce zamieszkania otrzymują zazwyczaj w darowiznie od rodziny.

Podobne decyzje Polacy podejmowali w przypadku pozostałych typów majątku – aktywa finansowe zatrzymało 86 proc. Polaków, a samochody 75 proc. Nikt z badanych nie zdecydował się przekazać dalej środków finansowych, ale aż 10 proc. dało samochód w darowiznie innemu członkowi rodziny. Są to zapewne pojazdy otrzymywane w spadku przez gospodarstwa domowe dysponujące już innym samochodem.

Na sprzedaż trafia średnio co dziesiąta oddziedziczona lub darowana nieruchomość, przy czym wśród badanych osób nikt nie wystawił na sprzedaż ziemi rolnej. 14 proc. z kolei zdecydowało się na spieniężenie aktywów finansowych, a 5 proc. na sprzedaż otrzymanego samochodu. Uzyskane w ten sposób środki Polacy przeznaczali przede wszystkim na remont zamieszkiwanej nieruchomości i na bieżące wydatki konsumpcyjne. W dalszej kolejności przekazany majątek posłużył do spłaty zadłużenia i sfinansowanie wakacji.

NA CO POLACY PRZEZNACZYLI PIENIĄDZE UZYSKANE ZE SPRZEDAŻY SPADKU LUB DAROWIZNY

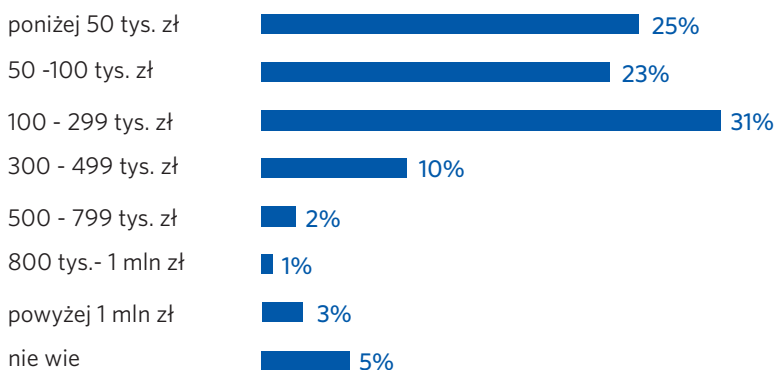

86 proc.

Polaków, którzy odziedziczyli aktywa finansowe, nadal je posiada

Jakich darowizn i spadków oczekują Polacy

JAKA BĘDZIE WARTOŚĆ DAROWIZNY LUB SPADKU, KTÓRYCH SPODZIEWAJĄ SIĘ POLACY

Jedna czwarta Polaków wlicza spadek do planów finansowych

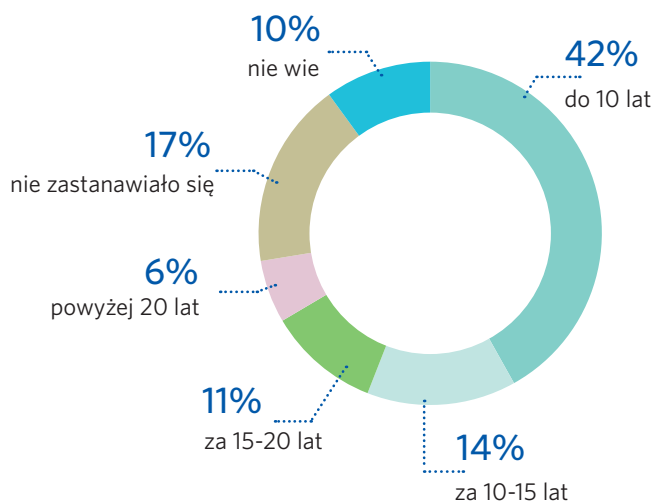
Tylko co czwarty Polak myśląc o przyszłości i o własnych planach finansowych, na przykład związanych z zakupem mieszkania, liczy na spadek lub darowiznę od rodziny. Zdecydowana większość nie bierze pod uwagę takiego źródła dochodu (45 proc. populacji) albo nigdy nie tworzyła tak dalekosiężnych planów finansowych (29 proc.).

Ile Polacy spodziewają się odziedziczyć i kiedy

Większość Polaków spodziewa się darowizny lub spadku o wartości poniżej 300 tys. zł, a aż jedna czwarta o wartości poniżej 50 tys. zł. Duże transfery majątku powyżej 0,5 mln zł są oczekiwane bardzo rzadko – spodziewa się ich zaledwie 6 proc. respondentów. Powyższe wyniki wskazują, że Polacy niedoszacowują kwoty spadków - średnia oczekiwana wartość międzypokoleniowego transferu majątku to około 200 tys. zł wobec prognozowanych przez nas 363 tys. zł w 2016 r.

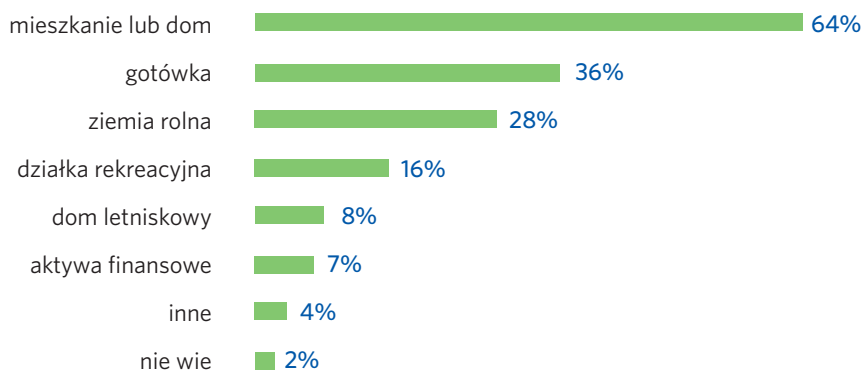
Niska oczekiwana wartość międzypokoleniowych transferów może być wynikiem krótkiego horyzontu czasowego, w jakim Polacy robią plany finansowe. Największa część respondentów spodziewa się otrzymać transfer w perspektywie najbliższej dekady, a dopiero od drugiej połowy lat 20. nastąpi wzrost liczby przekazywanych spadków. Co więcej, ponad jedna czwarta nie wie lub nie zastanawiała się, kiedy może dojść do transferu majątku.

KIEDY POLACY SPODZIEWAJĄ SIĘ DAROWIZNY LUB SPADKU

JAKIEGO SPADKU LUB DAROWIZNY NAJBARDZIEJ SPODZIEWAJĄ SIĘ POLACY

26 proc. Polaków uwzględnia spadek lub darowiznę w swoich planach finansowych

■ wykorzysta do inwestycji lub zakupu ■ zatrzyma ■ nie wie

Polacy, którzy spodziewają się odziedziczyć dom lub mieszkanie, najczęściej chcieliby przeznaczyć go na własne potrzeby i przeprowadzić się do niego – tak chcieliby zrobić 34 proc. z nich (co ciekawe zrobiliby tak 46 proc. mieszkańców dużych miast). W drugiej kolejności chcieliby go wynająć – 21 proc. W sumie zatrzymać odziedziczoną nieruchomość chcieliby 60 proc. Polaków. Z kolei 31 proc. sprzedałoby nieruchomości – za uzyskane środki 13 pkt. proc. kupiłoby inną nieruchomość, a po 8 pkt. proc. spłaciłoby za nie kredyt lub odłożyło pieniądze na lokacie.

- mieszkanie lub dom
- gotówka
- ziemia rolna
- dom letniskowy lub działka rekreacyjna
- aktywa finansowe

Inaczej jest w przypadku gotówki, którą większość Polaków przeznaczyłaby na cele inwestycyjne. Najwięcej respondentów przeznaczyłoby ją na zwiększenie oszczędności poprzez odłożenie na lokacie lub w ramach innej formy alokacji kapitału (32 proc.). W dalszej kolejności Polacy chcieliby za nią sfinansować zakup nieruchomości mieszkaniowej (29 proc.) albo też spłacić zaciągnięte kredyty lub pożyczki (17 proc.). Jedynie co ósmy Polak przeznaczyłoby otrzymane w spadku lub darowiźnie środki pieniężne na sfinansowanie bieżącej konsumpcji. W sumie 63 proc. Polaków wydałoby odziedziczoną gotówkę.

Gdyby Polacy odziedziczyli darowiznę lub spadek w postaci działki rekreacyjnej lub domu letniskowego najchętniej zachowałoby ją dla siebie – taki wariant preferowałoby 41 proc. respondentów. Kolejne 35 proc. potraktowałoby działkę jako formę inwestycji i czekało z jej sprzedażą aż zyska na wartości lub przeznaczyłoby ją pod wynajem. W sumie zostawiłoby sobie taką nieruchomość 76 proc. Polaków. Z kolei co dziewiąty respondent chciałoby sprzedać działkę od razu, by spłacić długi. Gdyby Polacy nie musieli, to takiej darowizny lub spadku by nie sprzedawali – jedynie 2 proc. chciałoby ją spieniężyć i kupić aktywa finansowe. Na sprzedaż zdecydowałoby się łącznie 19 proc.

Inną strategię obraliby Polacy którzy spodziewają się dostać ziemię rolną w ramach transferu majątkowego. 29 proc. z nich przeznaczyłoby otrzymany teren na własne potrzeby gospodarcze, a 27 proc. zatrzymałoby go i sprzedała w przyszłości, gdy nieruchomości rolne zyskają na wartości. Jedynie co ósmy Polak zdecydowałoby się na wdzierżawienie tego terenu innemu rolnikowi. Pozostali respondenci (9 proc.) deklarowali, że sprzedaliby otrzymaną ziemię i przeznaczyli pozyskane środki na zakup aktywów finansowych, które przyniosłyby im wyższe stopy zwrotu. W sumie ziemię zatrzymałoby 68 proc. Polaków, a 28 proc. wykorzystałoby ją do celów inwestycyjnych.

Jeszcze inaczej by postąpili ci, którzy spodziewają się odziedziczyć lub otrzymać aktywa finansowe. 26 proc. spieniężyłoby je i otrzymane w ten sposób środki przeznaczyłoby na zakup innych aktywów, a kolejne 6 proc. zachowałoby je w takiej samej formie, dołączając do swojego portfela (łącznie 32 proc.). Większość jednak sprzedałaby te środki z przeznaczeniem na bieżącą konsumpcję (22 proc.), dofinansowanie domu lub mieszkania z przeznaczeniem na wynajem (22 proc.), a zaledwie 5 proc. Polaków wykorzystałoby ten kapitał w celu dofinansowania zakupu mieszkania, w którym sami by zamieszkali. W sumie na sprzedaż zdecydowałoby się 55 proc. Polaków.

Jakie mogą napotkać problemy ze spadkiem

ZATAJONY KREDYT

Aż 15 proc. rodziców może mieć zaciągnięty kredyt lub pożyczkę, o których nie wiedzą ich dorosłe dzieci. Kolejne 25 proc. osób ma kredyt, o którym powiedziało swoim spadkobiercom. Nie wiadomo jednak, czy poinformowało też o wysokości kredytu i terminie jego spłaty. Przeważnie rodzice mają zaciągnięte pożyczki krótkoterminowe na niewielkie kwoty (48 proc. zadłużonych) lub średnioterminowe kredyty konsumpcyjne zaciągnięte na zakup samochodu (30 proc.). Co piąty rodzic dorosłego dziecka ma jednak zaciągnięty kredyt hipoteczny, a to właśnie ten typ zadłużenia jest najczęściej przekazywany wraz ze spadkiem i może wymusić na spadkobiercy sprzedaż nieruchomości, by spłacić zobowiązanie.

BRAK TESTAMENTU

Zaledwie 13 proc. rodziców dorosłych Polaków ma spisany testament, a 46 proc. Polaków nie wie, czy ich rodzice mają testament. W takiej sytuacji większość spraw spadkowych będzie wymagała ustalenia przez sąd, kto odziedziczy majątek. To z kolei generuje dodatkowe koszty procesowe, zwłaszcza opłaty za korzystania z usług prawników. Prawie połowa Polaków nie ma jednak żadnego doświadczenia z korzystaniem z usług adwokatów czy notariuszy, co oznacza, że zapewne nie uwzględni kosztów procesowych i długości postępowania sądowego w swoich planach finansowych.

SPORY Z INNYMI SPADKOBIERCAMI

Większość dorosłych Polaków ma rodzeństwo (87 proc.) - najczęściej jedno (44 proc.) lub dwoje (29 proc.). Blisko jednej czwartej z nich zdarzyło się pokłócić z siostrą lub bratem tak, że nie odzywało do nich dłużej niż rok, a wśród mieszkańców dużych miast odsetek ten wynosi aż 34 proc. Co prawda w momencie badania w takim sporze tkwiło tylko 4 proc. Polaków, ale i tak silne rozluźnienie więzi rodzinnych - będące efektem wcześniejszych kłótni - zwiększa ryzyko sporów sądowych przy sprawach spadkowych. To z kolei dodatkowo wydłuża okres uzyskiwania praw do majątku i podnosi koszty procesowe, czego większość potencjalnych spadkobierców nie bierze pod uwagę.

ODLEGŁA NIERUCHOMOŚĆ

39 proc. Polaków nie mieszka w tej samej miejscowości co rodzice. Tym samym większość z nich odziedziczy nieruchomość z dala od miejsca zamieszkania. Ogranicza to możliwości użytkowania nieruchomości po utrzymaniu spadku, wymuszając sprzedaż lub dzierżawę. Problem ten będzie tym bardziej dotkliwy, jeżeli utrzymany zostanie zakaz handlu gruntami rolnymi. Dla mieszkających w miastach dzieci rolników dzierżawa nieruchomości będzie jedyną formą czerpania dochodów ze spadku.

53 proc.

Polaków kiedykolwiek korzystało z usług prawnika

Jakie oczekiwania majątkowe mają osoby zamożne

CO NAJCZĘŚCIEJ OTRZYMUJĄ W SPADKU LUB DAROWIŹNIE ZAMOŻNI POLACY

Gotówkę

53% zamożni
28% ogółem

Mieszkanie

33% zamożni
24% ogółem

Ziemie rolną

16% zamożni
21% ogółem

Aktywa finansowe

9% zamożni
2% ogółem

JAKI ODSETEK POLAKÓW SPRZEDAŁBY OTRZYMANE W SPADKU LUB DAROWIŹNIE...

Ziemie rolną

56% zamożni
28% ogółem

Mieszkanie lub dom

46% zamożni
31% ogółem

Aktywa finansowe

50% zamożni
55% ogółem

Zamożni Polacy częściej dostają darowiznę lub spadek

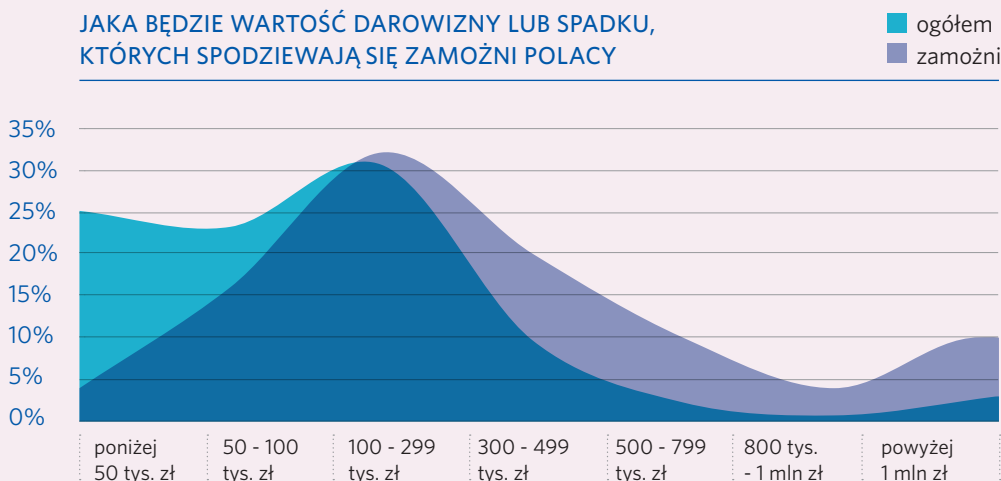
Przy analizie oczekiwań dotyczących spadków i darowizn na szczególną uwagę zasługują osoby zamożne*, dostają one bowiem zdecydowanie częściej niż inne grupy dochodowe darowizny i spadki, a ich wartość jest zdecydowanie wyższa niż u przeciętnego Polaka. Z przeprowadzonego badania wynika, że darowiznę otrzymało 27 proc. osób zamożnych (17 proc. średnio w społeczeństwie), a z kolei spadek 16 proc. (13 proc.). Przy czym częściej od rodziców w spadku lub darowiznie dostawali gotówkę, mieszkanie i dom.

Co najczęściej otrzymują w spadku lub darowiznie zamożni Polacy

Zamożni Polacy spodziewają się otrzymać w ciągu najbliższych pięciu lat darowiznę lub spadek o średniej wartości prawie dwukrotnie wyższej od przeciętnej – 435 tys. zł wobec około 200 tys. średnio w społeczeństwie. Co prawda, jak inni Polacy wskazują, że najczęściej otrzymają transfer w wysokości między 100 a 300 tys. zł, ale już kilkakrotnie częściej oczekują darowizny lub spadku o wartości ponad 1 mln zł. Bardzo rzadko spodziewają się natomiast transferu małych sum poniżej 50 tys. zł, które stanowią gros spadków i darowizn oczekiwanych przez osoby o niższych dochodach. Oznacza to, że osoby zamożne mają też stosunkowo bogatych rodziców i w rezultacie mogą spodziewać się wyższych transferów majątkowych w przyszłości. Będzie to prowadzić do powiększania się nierówności majątkowych w Polsce w najbliższych kilku dekadach.

Zamożni tym różnią się od przeciętnych Polaków, że dużo częściej zdecydowaliby się na sprzedaż odziedziczonych nieruchomości. Mieszkanie lub dom sprzedałoby aż 46 proc. zamożnych, w tym ziemię rolną. Odziedziczoną gotówkę przeznaczyliby głównie po to, by oszczędzać ją w banku lub alokowaliby ją na giełdzie (37 proc.). Aktywa finansowe byłyby dalej oszczędzane – 50 proc. spodziewających się je odziedziczyć lub otrzymać, połączyłoby te środki z własnymi oszczędnościami.

JAKA BĘDZIE WARTOŚĆ DAROWIZNY LUB SPADKU, KTÓRYCH SPODZIEWAJĄ SIĘ ZAMOŻNI POLACY

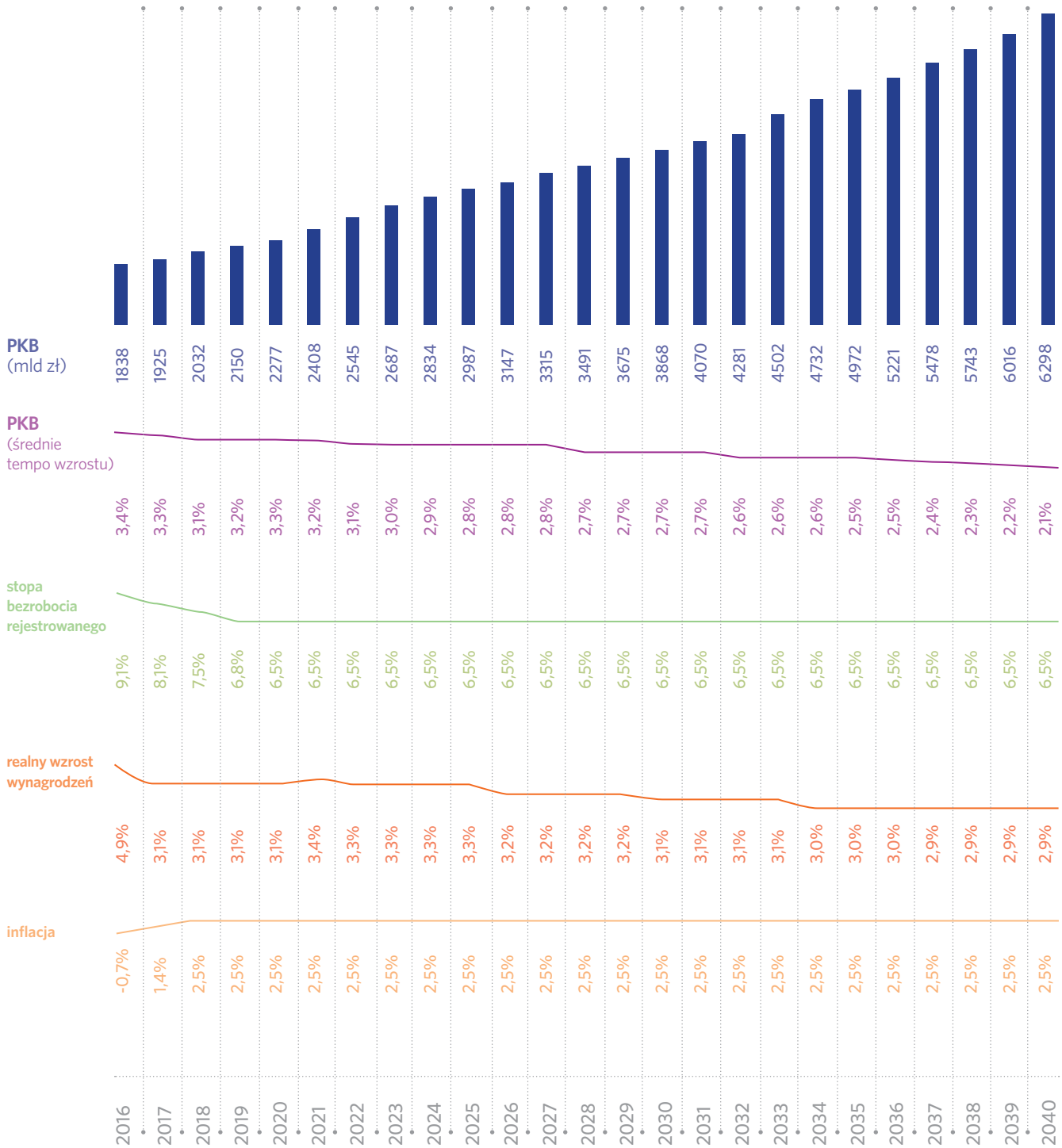

* osoby w wieku 25-55 lat zarabiające miesięcznie więcej niż 10 tys. zł netto na osobę w rodzinie

Aneks metodyczny

ZAŁOŻENIA

Źródło: MinFin, Polityka INSIGHT

Wielkość majątku Polaków w 2015 r. oszacowano na podstawie danych z ankiety NBP przeprowadzonej w współpracy z GUS i opisanej w publikacji „Zasobność gospodarstw domowych w Polsce. Raport z badania pilotażowego 2014 r.” oraz danych na temat aktywów finansowych pochodzących z publikacji NBP, KNF, Ministerstwa Finansów oraz serwisu AnalizyOnline.pl. Przyjęto, że wielkość majątku rzeczowego jest zgodna z szacunkami NBP przy czym dokonano nieznacznych korekt z tytułu zmian cen aktywów między 2014 a 2015 r. Szacunki dotyczące przeciętnej wartości nieruchomości mieszkaniowej oraz liczby lokali własnościowych ztriangulizowano z danymi ze spisu powszechnego oraz publikacji NBP na temat rynku mieszkaniowego. Z kolei dane dotyczące majątku finansowego oszacowano na podstawie wartości depozytów zgromadzonych przez osoby prywatne, wysokości kredytów hipotecznych i konsumpcyjnych osób prywatnych, wartości emisji obligacji detalicznych, udziału inwestorów indywidualnych w kapitalizacji GPW, a także danych ze sprawozdań TFI i ubezpieczycieli.

Prognozy ogólnego majątku do 2040 r. dokonano przy założeniach makroekonomicznych zaczerpniętych z oficjalnych prognoz Ministerstwa Finansów z publikacji „Wytyczne dotyczące założeń makroekonomicznych na potrzeby wieloletnich prognoz finansowych jednostek samorządu terytorialnego”. Poza tym przyjęto, że po okresie dostosowawczym w latach 2016-2020 w długim okresie stopa referencyjna NBP wyniesie 3,75 proc., średnia rentowność inwestycji w obligacje 4 proc., realny wzrost cen nieruchomości 2,26 proc., oprocentowanie depozytów 0,2 pkt proc. poniżej dwuletniej średniej stopy referencyjnej NBP, oprocentowanie kredytów 0,5 pkt proc. powyżej stopy referencyjnej NBP, realne tempo wzrostu cen akcji 2,6 proc. rocznie, stopa dywidend ukształtuje się na poziomie 2,5 proc. kapitalizacji, zwrot z kapitału przedsiębiorstw osób prywatnych (ROE) wyniesie 3,5 proc., a wzrost wartości przedsiębiorstw będzie równy nominalne-

mu wzrostowi PKB pomniejszonemu o deprecjację kapitału. Stopy deprecjacji kapitału przyjęto między 1 a 5 proc. rocznie w zależności od klasy aktywów. Średnią skłonność do oszczędzania brutto z dochodu z pracy, kapitału i działalności gospodarczej przyjęto na poziomie 6,2 proc. rocznie. Stopę oszczędzania z transferów socjalnych przyjęto na poziomie 0 proc. Strukturę dystrybucji pomiędzy poszczególne klasy aktywów przyjęto w oparciu o wyniki celów oszczędzania Polaków z Diagnozy Społecznej 2015. Średni wskaźnik relacji nowych kredytów hipotecznych do nakładów brutto na nieruchomości mieszkaniowe osób prywatnych przyjęto na poziomie 50 proc.

Prognozy majątku na gospodarstwo domowe wraz z wysokością spadków i darowizn dokonano w oparciu o prognozy demograficzne GUS dotyczące liczby gospodarstw domowych, liczby zgonów oraz liczby osób w wieku zakładania gospodarstwa domowego (25-34 lata). Struktura spadków została oszacowana w oparciu o dane o strukturze majątku gospodarstw domowych w kohortach 55-64 lata, 65-74 lata i 75+ lat i tablice średniego oczekiwanego dłaczego trwania życia kobiet opracowywane przez GUS. Decyzje dotyczące realokacji majątku ze spadków zostały oparte na wynikach ankiety IQS, a także obecnej strukturze celów oszczędzania z badania Diagnozy Społecznej 2015. Raport nie uwzględnia wpływu migracji na wartość majątku ogółem.

Badanie ankietowe wśród Polaków na temat dziedziczenia zrealizowała firma badawcza IQS za pośrednictwem panelu internetowego IQS (Opinie.pl), z wykorzystaniem ankiety 41 pytań na reprezentatywnej próbie 1005 Polaków w wieku 25-55 lat. Dodatkowo zrealizowano 139 wywiadów z osobami z dochodem gospodarstwa domowego na poziomie co najmniej 10 tys. zł netto na osobę w rodzinie (łącznie próba osób o dochodach wyższych niż 10 tys. na osobę w rodzinie wynosi 161).

